

Revista Musical Catalana

Butlleti de l'«Orfeo Català»

1914

Revised Musical Catalogue

1913

REVISTA MUSICAL CATALANA

BUTLLETÍ DE L'«ORFEÓ CATALÀ»

Redactors en cap : FREDERIC LLIURAT i VICENTS M.^a DE GIBERT

Secretari de la Redacció : I. FOLCH i TORRES

PRINCIPALS COL·LABORADORS:

Antoni M.ª Alcover, prev. — Giulio Bas. — Joan Borràs de Palau. — Lluïsa Bosch i Pagès. — J. Cabot Rovira. — J. Rafel Carreras. — Gabriel Castellà i Raich — Eusebi Clop, O. F. M. — Henri Collet. — Eduard L. Chavarri. — Josep M.ª Comella. — Miquel Domènech i Español. — Joan B. Espadaler. — Josep Fabre. — Julita Farnés. — P. Ferrés-Costa. — Josep M.ª Folch i Torres. — Ignasi Folch i Torres. — Alfons Gallardo. — Vicents M.ª de Gibert. — Enric G. Gomà. — Emili Heintz-Arnault. — Gastó Knosp. — Frederic Lliurat. — J. Lamote de Grignon. — Miquel Llobet. — Joan Llongueras. — Paul Magnette. — Joan Manén. — Jean de Marliave (J. Saint-Jean). — Dom Carles Megret, O. S. B. — Lluís Millet. — Manuel de Montoliu. — Vicents de Moragas. — M. Morera i Galicia. — Claudi Martínez Imbert. — Antoni Nicolau. — J. J. Nin. — Ewelina Pairamall. — Rafel Panés. — Felip Pedrell. — Joaquim Pena. — Francesc Pujol. — Jaume Quintana. — Antoni Ribera. — Lluís Romeu, prev. — Miquel Rué, prev. — Dom Maur Sablayrolles, O. S. B. — Joan Salvat. — Albert Schweitzer. — P. Gregori M.ª Suñol, O. S. B. — Agustí Valls i Cascante. — Xavier Viura. — Amadeu Vives. — Rafel Vives, etc.

Volum XI — Any 1914

BARCELONA

R.280.582

REVISTA MUSICAL CATALANA

QUARTET DE L'ORFÈRE CATALA

QUARTET DE L'ORFÈRE CATALA

QUARTET DE L'ORFÈRE CATALA

QUARTET DE L'ORFÈRE CATALA

QUARTET DE L'ORFÈRE CATALA

QUARTET DE L'ORFÈRE CATALA

QUARTET DE L'ORFÈRE CATALA

REVISTA MUSICAL CATALANA

BUTLLETÍ DE L'«ORFEÓ CATALÀ»

ANY XI

TAULA GENERAL

ARTICLES ORIGINALS

- COLLET (Henri). — Manuel de Falla i «La Vida breu». 135.
- GALLARDO (Alfons). — El teatre líric a Alemanya. 166.
- GIBERT (Vicents M.^a de). — *Parcival*. 48.
- L'Abat Vogler. 325.
- Petita contribució a l'estudi de l'art dramàtic de Gluck. 370.
- KUFFERATH (Maurice). — Records de Wagner. 73.
- LLIURAT (F). — Músics anglesos post-el·garians. 69.
- Excursió artística de l'Orfeó Català a París i a Londres. 200.
- Expansions. A propòsit de dues fulletes d'àlbum. 328.
- Gluck i Ricard Wagner, a propòsit de ço que deu ésser, segons ells, l'Obertura dramàtica. 364.
- Lletres de Gluck. 374.
- MILLET (Lluís). — Un clavicordi català i el clavicordista company nostre. 14.
- Polèmica interessant. El cant popular. 41, 46.
- Mercès. 197.
- MILLET (Lluís). — Pius X. 312.
- Gluck (1714-1787). 357.
- MONTOLIU (Manuel de). — Polèmica interessant. «El cant popular religiós», per Luis Millet. 38, 45.
- MORAGAS (Vicents de). — L'Orfeó Català i la tragedia d'Espanya. 217.
- MORERA I GALICIA (M.). — Passant el Canal. 216.
- PECANINS (Joaquim). — Cançons populars catalanes. 173.
- PENA (Joaquim). — *Oda Ceciliàna*. 53.
- PUJOL (Francesc). — La música sagrada i els religiosos. 1.
- Festival Hændel. 52.
- En Lamote de Grignon a Berlín. 114.
- Un artista català a París. 116.
- *Maruxa*. 313.
- SALVAT (Joan). — Breus notícies sòbres la restauració d'un clavicordi. 9.
- Realitats i fantasies. 277.
- Com defensava Gluck els seus procediments. 358.
- SUÑOL, O. S. B. (Gregori M.^a). — De rítmica gregoriana. 103.

SUÑOL, o. s. b. (Gregori M.^a). — Una visita a Quarr Abbey. 303.

TRULLOL I PLANA (S.). — Lletre oberta. 333.

VIVES (Amadeu). — Lletre oberta. 301.

*** L'Enric Granados a París. 140.

— L'Orfeó Català a París i a Londres. Judicis crítics. 222.

— Homenatge al mestre Vives. 315.

ORFEÓ CATALÀ

Arribada de l'excursió artística a París i a Londres. 212.

Concert de la diada de Sant Esteve. 25.

Concert en obsequi als socis protectors (14 març). 121.

Concert extraordinari (11 juliol). 299.

Concert a Granollers (6 setembre). 316.

Concert al Casino de Sans (26 setembre). 316.

En memoria de la chorista Carme Tort, morta a Londres. 276.

Entrega d'una llaçada per la Junta Diocesana d'Acció Catòlica. 122.

Examens de fi de curs. 299.

Excursió artística a París i a Londres. 101, 133, 149, 165, 200.

Festival de clausura de les festes Constantinianes. 82.

Festival Hændel (19 janer). 52.

Funerals en sufragi de l'ànima del benemèrit soci Francisco Farrès. 122.

Judicis crítics de la premsa de París i de Londres. 222.

Llegat d'una joia a l'Orfeó Català. 149.

Recepció de l'Orfeó Manresà. 150.

Sessió necrològica a la memoria del Dr. don Joan J. Laguarda a Sant Agustí. 82.

Visita de les alumnes de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dòna. 84.

CATALUNYA

BARCELONA:

Academia Ainaud. 129, 156, 185.

Associació de Música «da Camera». 85, 287, 342.

Associació Musical de Barcelona. 86, 157, 185, 290.

Associació Wagneriana. 29.

Casa Provincial de Caritat. 88.

Centre Moral de Sant Francisco de Paula. 129. (Recital Millat).

Cercle tradicionalista de Barcelona. 158.

Dos recitals de piano. 291.

El cant religiós pel poble. 157.

Escola Choral Martinenca. 158.

Gran Teatre del Liceu. 26, 61, 184.

Institut de Cultura i Biblioteca popular per a la Dòna. 29, 88, 291, 343.

L'Eco de Catalunya. 317.

Orfeó Montserrat. 129.

Palau de la Música Catalana. 27 (Trio de Barcelona — Gimnàstica rítmica); 84 (Festival artístic — Associació de Música «da Camera» — Concert Laporta); 123 (Recital Roig — «Société des Concerts d'autrefois» — Concert Vilaclara i Net); 151 (Maria Freund — Recital Ventura — Recital Madriguera — «Orfeó Manresà» — Recital Salvat); 285 (Concert O. Farga — Orquesta Sinfónica de Madrid — Associació de Música «da Camera» — Festa del Ritme i de la Dança); 341 (Quartet Renaixement). Sala Mozart. 126 (Concert inaugural — Trio Soler); 156 (Recital Vidal); 343 (Concert Lluçà-Costa).

Schola Orpheonica. 289.

Teatre Principal. 184 (*Las Golondrinas*).

FÒRA DE BARCELONA:

Cassà de la Selva. 30.

Girona. 30, 159, 186, 292.

Lleida. 186.

Sabadell. 62, 293.

Sant Sadurní d'Anoia. 31.

Terrassa. 160.

Tortosa. 187.

CORRESPONDENCIES

Alemanya. 56, 177.

Brussel·les. 16, 78, 117.

Londres. 119, 180.

Madrid. 176, 338.

Mannheim. 279.

Nova-York. 19, 182, 340.

París. 21, 55, 80.

Suïça. 23, 143, 284.

Valencia. 145.

VARIA

Entorn de *La Celestina*. 60.

Festa de la Música Catalana. Any VI.
60, 147, 335 (Veredict).

Discursos dels Srs. D. Joaquim Cabot i
D. Pere Muntanyola, a l'Hôtel de Ville
de París, a la recepció de l'ORFEÓ CA-
TALÀ. 219.

Patronatge econòmic de l'ORFEÓ CATALÀ

en sa excursió artística a París i a Lon-
dres. 221.

Una carta d'en Ricard Strauss an en Lluís
Millet. 215.

Noves. 34, 64, 97, 130, 162, 193, 297, 321,
350, 385.

Secció Oficial. 67.

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

BACH (J. S.). — *Chorals* a quatre veus.
Text català, adaptat per Mn. F. Clascar.
93, 190.

— *Cants de pietat* a una veu i orgue o
piano. Text català, adaptat per Mn. F.
Clascar. 345.

BRUN (Abbé F.). — *Les Hymnes des Vê-
pres*. 295.

CASTELLÀ (Rvde. P. Josep). — *Cançons
Cal·listècniques*. 189.

Celebridades del piano. 345.

CIVIL I CASTELLVÍ (J.). — *Cinq Interludes
sur l'Adoro te*, per a orgue. 191.

*Crònica del Tercer Congreso Nacional de
Música Sagrada*. 192.

CUCUEL (Georges). — *Les créateurs de
l'Opéra comique française*. 293.

CURZON (Henri de). — *Mozart*. 94.

CHAVARRI (Eduardo L.). — *Cançons para
la juventud* (Cançons de nois). 91.

Devocionario Litúrgico. 295. *

Edició Musical Emporium. 347, 349.

ERLEMANN (Gustav). — I. *Die Einheit
im katolischen deutschen Kirchenliede*.

II. *Adoratio Crucis*. III. *Salve Mater*.
188.

GASTOUÉ (A.). — *Collection pratique d'ac-
compagnements du Chant grégorien*. 294.

GATARD (Dom Augustin). — *La Musique
grégorienne*. 92.

GELABERT (Concordi). — *Teoria elemental de la música*. 346.

GIBERT (Vicents M.^a de). — *Cants religiosos*. 295.

Jahrbuch der Musikbibliothek Peters für 1913. 192.

LAMBERT (Joan B.). — *Cants catequistics*. 89.

MAUBEL (Henry). — *La Trente-deuxième cantate de Bach*. 345.

MAUCLAIR (Camille). — *Histoire de la Musique européenne. 1850-1914*. 95.

Misses. 348.

MOREIRA DE SÁ (B. V.). — *Palestras Musicas e Pedagogicas*. 191.

OTAÑO, S. J. (P. Nemesio). — *Composicions diverses*. 318.

PADRÓ, pvre. (Josep. M.^a). — *Cants religiosos*. 296.

PAGELLA (Giovanni). — *Sonata*, òp. 110, per a violí i piano. 344.

Psalmi in notis. 95.

Publicació de música religiosa (E. Subirana). 188.

Quarto Supplemto aos annaes do Orpheon Portuense. 190.

Recull de Cants litúrgics i religiosos per a ús dels pelegrins catalans. 347.

RIAL, pvre. (Joaquim). — *Anima de Crist*. 296.

SAINT-SAËNS (C.). — I. *Aux mineurs*. II. *Hymne au Printemps*. Chors per a veus d'homes. 297.

SCHÜTZ (Heinrich). — *Maddalena e l'Ortolano*. Dialogo pasquale. 296.

TURINA (Joaquín). — *La Procesión del Rocío*. — *Trois Danses andalouses* per a piano. 344.

VALLS I CASCANTE (Agustí). — *L'Espòs de Sang*. Cant espiritual. 346.

WAGNER (R.). — *La Walkyria. Encantamiento del juego*. Transcripció per a piano per A. Quintas. 161.

NECROLOGÍA

Faure (Joan B.). 355.

Fernández Grajal (Tomàs). 97.

Magnard (Alberic). 323.

Marliave (Jean de). 354.

Marraco (Josep). 32.

Panés (Rafel). 354.

Pérez Cabrero (Francisco). 131.

Pugno (Raoul). 33.

Taboada (Rafel). 131.

Valero (Fernando). 97.

Zubiaurre (Valentí). 63.

Revista Musical Catalana

Butlletí de l'ORFEÓ CATALÀ

La música sagrada i els religiosos

Caríssim cosí:

MB la que vaig rebre fa un parell de dies, ja van quatre les cartes que m'has escrit del setembre ençà i que s'han quedat sense resposta meva: quatre cartes, en cada una de les quals vas accentuant la punxadeta que iniciaves en la primera d'una manera tant alarmanant per a la meua tranquil·litat, que a la fi em decideixo a agafar la ploma i posar els punts sobre les is.

Sí, home, sí, que me'n vaig enterar, de que'l bon P. Villalba, a manera de resposta indirecta a la carta que comentant les seves cròniques del Congrés de Música Sagrada vaig endreçar-te des de les planes d'aquesta mateixa REVISTA en Març passat, va reproduir en la *Biblioteca Sacro-Musical** de setembre i octubre darrers l'última d'aquelles cròniques, l'intitulada *Los músicos laicos y la música religiosa*. També vaig enterar-me de la noteta que acompanyava aquesta reedició. I vès si vaig enterar-me'n, que aquí va copiada textualment: «Esta carta (vol dir lo que jo nomeno crònica, *Los músicos laicos y la música religiosa*) fué publicada en *La Ciudad de Dios* de 20 de febrero de 1913. Algún lector, a quien el castellano no es lengua de naturaleza, entendió por laicos seglares; por el contexto de la carta se verá bien claro que la palabra *laico* se toma en el mismo sentido que laicismo en el orden religioso y que equivale a profano o arreligioso.» Es això? Doncs ja veus que me'n vaig ente-

* Aquest és el títol d'una revista de música religiosa que's publica a Madrid sota la direcció del P. Villalba mateix.

rar, i puc assegurar-te que fou als pocs dies d'haver-se publicat : ja sabs que sempre hi ha un amic o altre que s'apressa a il·lustrar a un hom en aquests casos; i en el present, si l'amic hagués fallat, sempre em quedava un cosí que ha tingut la constància, durant tres mesos, d'escriure'm carta darrera carta amb el quasi exclusiu objecte de fer-me adonar ben clarament de que'l P. Villalba m'havia picat els dits. Però la... diguemne frescor del cosí de qui et parlo (el coneixes, eh?) ha arribat a un grau que ja, ni venint d'un de la família, es pot tolerar. ¡Mira que és un xic fort, lo que'm dius en ta darrera carta! : «— Bé, home : ja ho comprenc, que és dolorós per a tu que'l P. Villalba t'hagi atrapat en fals (perquè a tu es refereix indubtablement quan diu *algún lector*); però t'abona la raó, que ell mateix t'ofereix, de que tractant-se d'un idioma que no és el teu, no té res d'estrany que t'hagis errat en el sentit d'una paraula. Confessa, com a bon cristià, la teva errada; i confessa-la públicament, ja que en públic la vas cometre.» ¿Es ironia o va de bo?

Caríssim cosí, fa un quant de temps que la teva afició a les coses de música va prenent per a mi molt temibles proporcions donada la dèria en que has caigut de prendre'm per confident i assessor. ¿No sents cap inclinació envers la nàutica, l'agricultura, la mecànica, el joc d'escacs o qualsevol altra cosa? ¿No podríes fer col·lecció de segells i deixar-me tranquil? Perquè lo perillós del cas, en ta afició a la música, és que tu t'engresques i t'enfiles, i jo ho pago. Me feres omplir, en el mes de març, una pila de planes comentant aquelles coses que deia el P. Villalba fent-te sortir de fogó, i tot lo que n'he tret ha estat que aquest bon senyor m'esborrés el cognom, tot tractant-me d'ignorant, i continués en els seus tretze. Ell bé ho sabia, com me dic, però des del setembre m'ha batejat de nou : ara soc «*Algún lector*». Ell bé el deu sospitar, també, l'embull que hi ha en allò que diu de *laicos* i *seglars*, de *profano* o *arreligioso*; però el que no ho entengui que s'espavili, que ell dient-li que no sab el castellà ja està llest.

Ja ho veus, benivolgut cosí, com m'haig de veure per culpa teva. I encara vols que hi torni? De bo de bo que estava ben disposat a callar com un mort; però m'has tocat el cor amb allò que'm dius del bon cristià, i m'he fet la següent reflexió : si el bon cristià, quan s'erra, ha de confessar-ho, res hi pot haver que s'oposi a que quan no s'erra ho confessi també. Això, i el desig de que en les teves cartes, per mi molt estimades, no'm facis més brometa sòbres aquesta qüestió, m'impulsen a sortir del mutisme que m'havia imposat.

Començaré fent historia; però no t'esveris, que serà curta. A la primera llegida de la carta o crònica del P. Villalba en qüestió, va passar-me talment com si m'endinzes per una selva verge d'exuberant i atapada vegetació : m'hi vaig perdre. Mortificat per aquest fracàs, torno a llegir la crònica, i a la tercera o quarta plana ja no sabia on era altra vegada. «— Això no pot anar, — vaig dir-me. I, desconfiant ja enterament de la meua intel·ligència,

que mai he considerat extraordinària, vaig decidir-me a emprendre una exploració metòdica i detinguda. Com que precisament eren els diversos i variats aspectes que en els meus ulls anava prenent la paraula *laic*, a mida que avençava la lectura, lo que'm feia perdre l'esma fins a extraviar-me completament, començo a regirar diccionaris a fi de fixar-ne d'una vegada el sentit exacte, i em trobo que substancialment tots estan d'acord. El nom de *laic*, o *llec*, s'aplica, en el sentit més corrent i usual, a tota persona que no ha rebut ordres religioses; de manera que a mi, a tu, a tot-hom que no sigui un sacerdot, un frare o una monja, li podem dir *laic* amb tota tranquil·litat de consciència i sense que aquest nom presuposi res a favor o contra'ls seus sentiments religiosos i les seves creencies. En una paraula, *laic* vol dir exactament lo mateix que *seglar*; i si en vols un exemple te'l daré ben fresc. Acabo de llegir, moments abans de començar aquestes ratlles, la revista italiana *Rassegna Gregoriana*, número setembre-desembre, 1913; i a la columna 452, al ressenyar un curs acadèmic de música sacra, tingut darrerament a Strasburg, especialment dedicat al clero i presidit per un bisbe, veig que diu, en el segon paragraf, linies 7 i 8, que quasi tots els assistents eren eclesiàstics, havent-hi *pochissimi laici*. No és de creure que aquests poquíssims laics fossin persones profanes a la religió o arreligioses; que fossin, en fi, persones sense religió. ¿Què hi haurien anat a fer? Quedem, doncs, que *laics*, en l'ús corrent, vol dir no haver rebut ordres religioses; és a dir, lo mateix que *seglar*, en castellà i en altres idiomes.

Permet-me, ara, que m'aturi un moment, ben volgut cosí, i rellegim la primera meitat de la noteta del P. Villalba: «Algún lector, a quien el castellano no es lengua de naturaleza, entendió por laicos seglares.» ¿Sabries dir-me què és lo que't sembla que podia entendre aquest pobre lector? Jo des del setembre que hi barrino i no'n puc sortir.

Anem endavant. No content d'aquesta accepció usual i correntíssima de la paraula *laic*, vaig cercar les que pogués tenir d'especials, i vaig veure que, naturalment, l'Església destría en tres categories les persones que no han rebut ordres religioses, o siguin els laics, llecs o seglars: aquestes tres classes són infidels, catecumens i batejats, subdividint-se encara aquests darrers en altres classificacions que no venen al cas. Aleshores se'm va acudir que'l P. Villalba, al dir *laics*, se referia a infidels, a homes sense religió, a arreligiosos com diu en la noteta; i com que realment la paraula *laic*, en la seva carta, tant aviat semblava tenir un sentit com un altre, vaig dir-me allò de «cantin papers i mentin barbes»: el P. Villalba escriu amb totes les lletres els noms d'alguns d'aquests músics laics que de tal manera li han excitat el malhumor. Quins són aquests noms? ¿Com estaven en materia religiosa aquells músics?

El primer que's presenta és Wagner. Aquest sí que'm va deixar atrapat. ¿Com estava Wagner en materia de religió? Hi ha algú que ho sàpiga? Ho sabia ell mateix? Segons, el

bon amic Domènech Español, no devia pas estar tant malament de relacions amb Déu Nostre Senyor quan suposa que fou el mateix Esperit Sant el qui li inspirà *Parçival*. Però com que això, l'Esperit Sant, per ara, no ho ha comunicat a ningú, i el mateix Wagner no'n va dir res abans de morir, jo no 'm vaig creure amb dret a fer-ne ús i vaig passar avant perquè Wagner no'm servia per al meu objecte.

Al costat de Wagner vaig trobar el nom de Liszt. Ja et tinc! Amb aquest sí que no hi ha dubtes! Va estar a punt de fer-se capellà. Es tractava, doncs, d'un veritable creient, quasi d'un religiós; i, al dir-li *laic* el P. Villalba, que jo suposava ben enterat de qui era Liszt, no podia pas dir-li en el sentit d'infidel o arreligiós. Jo no podia, doncs, en aquest cas, prendre la paraula *laic* més que en el sentit corrent i usual.

Vinguen més noms. Rubinstein, el gran pianista i compositor rus. Ja em tens altra vegada perplexe. ¿Què era Rubinstein, religiosament parlant? Haig de confessar-te lleialment el fracàs de la meua petitíssima erudició: ni ho sé ni ho he pogut averiguar. Com a rus, lo més probable és que fos cismàtic; però també podia pertànyer a l'Esglesia romana, car de catòlics ortodoxes a Rússia no'n manquen, gràcies a Déu. En l'impossibilitat de fixar exactament el sentit en que aplica el P. Villalba a Rubinstein el qualificatiu de *laic*, vaig decidir-me a tirar avant, ensopegant a les poques ratlles amb el nom de Gounod.

Gounod va compondre molta música destinada al temple, música ben poc religiosa, per cert; però això no vol dir res respecte de les seves creencies, perquè, si en aquest sentit haguéssim de judicar molts religiosos que han escrit música d'Esglesia, d'heretges per avall no'ls hauríem de deixar; i jo, francament, no m'atreveixo a embolicarmi en aquesta qüestió: ja hi ha una Autoritat ben alta que'ns passarà els comptes a tots, i ens aplicarà, an els músics, el càstic merescut per cada missa ballable i cada motet teatral que haurem perpetrat en aquesta vida. Prescindint, doncs, del valor religiós de la música de Gounod, i sempre ferm amb el meu lema de «cantin papers i mentin barbes», cerco, regiro, lleigeixo llibres i paperots, i em surten dos documents provatoris de la més alta excepció: dues cartes escrites de la mà del mateix Gounod. La primera, publicada per Camil Bellaigue en son llibre sobre Gounod, i reproduïda per Pougin en el fascicle IV de 1913 de la *Rivista Musicale Italiana*, és anònima i no se sab si fou enviada a son destinatari. Vet-en aquí la traducció:

«A Victor Hugo:

París, 25 janer 1876

Senyor i il·lustre compatrici:

Jo no soc gran cosa i vós sou una gloria. A més, vós sou l'orgue potent d'un gran partit polític, la predominància del qual seria la ruïna de l'ordre social.

La llei de la vida és l'equilibri.

Vós voleu que'l ramat esdevingui pastor. Vós voleu que la suma dels orbs iguali la llum. Vós voleu que no hi hagi més amos, a fi de que no hi hagi més súbdits. Nosaltres no ho volem pas.

Nosaltres no volem tenir *amos*, sinó un *amo*, tal com està escrit : «No us nomeneu pas amos els uns als altres, car no teniu més que un amo, que és el Crist.» Nosaltres no volem pas ésser «com ovelles errants», sinó «un sol ramat no tenint més que un sol pastor».

Nosaltres no volem pas ésser «orbs guiats per orbs».

La sobirania (jo no dic pas la reialesa) és de dret diví. El sobirà sol és veritablement Rei: aquestes dues atribucions no'n fan més que una. No hi ha, ací baix, més que un sobirà que pugui exhibir sos títols de sobirania : és aquell qui els té de dalt i al qui cadascú de nosaltres pot dir, com el Crist a Pilat : «— Vós no tindreu cap poder sobre meu si no us hagués estat donat de dalt.» Car l'home no té pas el dret de manar l'home.

Vós no sou més que la meitat de la llibertat; vós sou la llibertat decapitada.

Vós no sou més que un dels dos *sexes* de la veritat : la veritat total és l'encarnació del dret diví en el dret humà.

Nosaltres serem comunistes el dia que'ls comunistes seràn papistes.

Un catòlic.»

L'altra carta va endreçada al malaguanyat Carles Bordes amb motiu d'emprendre's la publicació de l'*Antologia dels mestres religiosos primitius*. Diu així:

«Dimecres 16 novembre 92.

Mon car Bordes:

Acabo de rebre un rotlle contenint la mostra del vostre projecte de publicació d'*Els Primitius de la Música sagrada*, amb el vostre excel·lent prospecte.

No hi ha que dir que m'inscriureu entre'ls abonats an aquesta interessant i *saludable* publicació; ja és hora que la bandera de l'art litúrgic reemplaçi, en les nostres esglésies, la de la cantilena profana, i que'l *fresc musical* proscrigui els caramel·los de la romança i totes les llaminadures de pietat que per massa temps han espatllat els nostres estòmacs.

Palestrina i Bach han *fet* l'art musical : són, per a nosaltres, Pares de l'Església : és necessari que continuem essent sos fills, i us remerció l'ajudar-nos hi.

Ben vostre

Ch. Gounod.»

Me sembla inútil fer-te notar que, després de conegudes aquestes cartes de Gounod, aplicar-li el qualificatiu de *laic* en sentit d'home sense religió, seria apartar-se un xic massa de la veritat. Gounod podia ésser un ben fluix compositor de música religiosa, però era bon creient.

Cap altre nom de músic apareix en la carta del P. Villalba després de Gounod, fora del de Wagner, que surt a cada punt amb una persistència d'idea fixa. La meua exploració era

acabada, i ja podia amb tota tranquil·litat, encara que no sense entrebancs, passejar-me amunt i avall d'aquella selva espessíssima, recorre-la per tots indrets fins als recons més amagats i ombrívols, segur que sabria retrobar el camí quan me convingués sortir-ne. Per a mi, i penso que per a qualsevol que hagués procedit a un anàlisi detingut com el que jo acabava de realitzar, el P. Villalba empleava la paraula *laic* en aquell sentit ample i corrent dintre'l qual lo mateix hi cap un protestant, un mahometà, un budista, un home sense religió de cap mena, que un catòlic fervent. No't sembla també així, ben volgut cosí? Doncs mira : el P. Villalba diu que'ns hem errat i que és tot lo contrari. Rellegim, si no, la segona meitat de la noteta : «por el contexto de la carta se verá bien claro que la palabra *laico* se toma en el mismo sentido que laicismo en el orden religioso y que equivale a profano o arreligioso.»

La primera vegada que vaig llegir això, la meua sorpresa fou immensa. ¿Com era possible que jo entengués enterament al revés lo que'l P. Villalba afirmava que era ben clar? Vaig començar a témer seriosament per l'equilibri de les meves facultats mentals, i vaig haver de fer un gran esforç per a recobrar la serenitat. A la fi vaig aconseguir-ho, i, entregant-me assossegadament a la meditació, vaig arribar a trobar la clau d'aquest enigma. Es molt senzill i tot queda explicat. Jo, de Wagner i Rubinstein, de Liszt i de Gounod, ne sabia aproximadament allò que'n sab tot-hom, i per això havia de creure que el P. Villalba, al dir-los *laics*, ho feia simplement en sentit oposat al nom de *religiosos* que's dona als qui porten hàbits. Jo tenia, doncs, raó completa. En canvi, el P. Villalba, an els quatre músics esmentats, els deia *laics* en el sentit més extremat de la paraula, és a dir, en el sentit d'homes sense religió de cap mena. I com que, quan el P. Villalba ho diu així, bé deu saber per què ho diu, també té tota la raó. Aquí els únics que havien anat errats tota llur vida eren aquells quatre músics malaurats. ¿Que per exemple Wagner es creia ésser protestant, Rubinstein cismàtic, Liszt i Gounod catòlics; és a dir, que cada un se creia pertànyer a una religió o altra, bona o dolenta? Doncs no, senyor : errada : no foren mai més que uns arreligiosos. I, si no, que ho preguntin al P. Villalba. Ja veus, caríssim cosí, que d'aquesta manera tots quedem contents i no hi ha per què discutir més. Els que discutirfen, si fossin vius, serien potser els quatre músics; però ja fa temps que's van morir.

* * *

Permet-me ara, caríssim cosí, que seriosament et digui que és ben trist que de la música i els músics se'n parli així d'una manera lleugera i tant a la bona de Déu. ¿No és sensible veure l'excel·lent P. Villalba, a qui jo respecto i estimo en lo moltíssim que val, entretenir-se regatejant als músics laics, per un esperit de gelosia incomprensible, l'indiscutible dret que'ls assisteix a dir honradament la llur opinió sòbres la música sagrada? Jo crec que aquesta

opinió, mentre sigui justa i sincera, mentre vagi encaminada al millorament del gran art sagrat, no hauria de rebutjar-se mai, fos de qui fos, vingués d'on vingués : no perquè aquesta opinió hagi de prevaler per damunt de les màximes dels Sants Pares (normes i lleis eternes per les quals la música religiosa ha de regir-se), sinó perquè aquesta opinió, versant quasi sempre sòbres qüestions de detall i procediments, a les quals no descendeixen ni poden descendir aquelles normes i lleis fonamentals, pot ésser, i ha sigut repetides vegades, de grandíssima utilitat a la música del temple, portant-li aires de renovació i restauració quan de queia o s'envilfa. Negar això és negar l'evidència.

Per altra part bé necessita prou de l'esforç i l'ajuda de tots la pobre música sagrada. ¿Estàn ben segurs, els religiosos, deque curen d'ella amb aquell amor i aquella atenció grandíssima que'ls Sants Pares no's cansen mai, des dels orígens de l'Església, de recomanar-los, i fins de manar-los? Fa deu anys que'l nostre venerat pontífex Pius X ens ensenyà a tots el bon camí, del qual s'era ben allunyada la música religiosa : fa deu anys, i dol a l'ànima veure lo poc que s'ha avençat. Girem els ulls entorn, i veiem que en la majoria dels seminaris el cant gregorià i la música sagrada ocupen el mateix lloc secundari i a darrer terme a que durant molts anys han estat condemnats. I dels seminaris hauria de sortir-ne la jove generació, forta, sana, perfectament concient de lo que ha d'ésser l'art sagrat. Contemplem les capelles de música, i les veiem rocegant la mateixa vida miserable d'abans, mancades de medis de fer bé, mancades d'estímul, regatejant-sels-hi l'estipendi necessari anc que no més fos a la llur presentació decorosa, mentre veiem invertits en fastuositats inútils, quan no de mal gust, cabals an elles tant necessaris. Veiem els religiosos oposar la resistència passiva de l'indolència, i de vegades fins i tot de la mala voluntat, als manaments del Sant Pare. Sentim en els chors de catedrals i parroquies aquella cridoria incoherent de lo que tindria d'ésser cant sublim, i aquell remoreig de baralla que nomenen *salmear*. Veiem, per acabar, com s'aboquen des de la trona els més grans despropòsits que de la música sagrada pogués llençar l'home més descregut, el laic més ignorant.

No creguis pas que sigui exageració lo que t'acabo de dir. Llegeix el següent retall del *A B C* del 23 de novembre passat, i diga'm si hi ha vergonya de tolerar-ho:

«*La Fiesta de los músicos*. — Se celebró ayer mañana, á las once, en la iglesia del Carmen, bajo la presidencia de S. A. R. la infanta doña Isabel y el obispo de Nisa.

«Santa Cecilia» es una Asociación artístico-musical que fundaron los maestros Eslava, Romero, Monasterio y Hernández, y de la cual fueron tesoreros en su fundación los hermanos Migueletorena. Hoy la preside el maestro Serrano.

La misa del maestro Calvo es de corte genuinamente religioso. Fué cantada por un coro nutridísimo, en el que tomaron parte los mejores maestros de Madrid.

De la oración sagrada estaba encargado el padre Calpena, y su labor oratoria produjo

verdadero entusiasmo en todos los amantes del arte. Trató de la música con verdadera competencia, conociendo profundamente su tecnicismo. Defendió que la música es el arte divino por excelencia y no delinque jamás. Cuando se la ve sumida en charca inmundada de pasiones es porque ha sido arrastrada allí por la palabra o por la mímica; y aun entonces, encadenada y esclavizada, permanece incontaminada; como los rayos del sol no se manchan al bajar al fondo de un lodazal, así los rayos de la armonía quedan en sí puros, aun en medio de las mayores impurezas. «DESPOJAD—decía—A LA FRASE MUSICAL DE LA PALABRA OBSCENA O DEL MOVIMIENTO LÚBRICO, Y AQUELLAS NOTAS PUEDEN SER LLEVADAS AL TEMPLO PARA CANTAR LA GLORIA DE DIOS.»

Això diu un dels més grans i famosos oradors sagrats d'Espanya. Jo no vull suposar que aquest criteri sigui general entre'ls religiosos. Però ¡quants n'hi deu haver que'l comparteixen i no gosen a dir-ho! Des del rector que tolera les aries de saló de les Filles de Maria, al procurador de funeraria que deixaria cantar la romança d'*El Trovador* abans que perdre unes misses de primera, ¡quants ne podríem assenyalar amb el dit! ¿Com pot ésser d'altra manera si des de la trona s'autoritza? ¿No seria lògic, seguint el criteri del famós orador, aplicar lletra litúrgica a la més abarraganada música sarçuelera i cantar-la tranquilament durant l'ofici diví? Un mestre de capella seglar ben amic meu, rebé fa pocs dies la petició d'executar, durant l'ofici patronal d'un gremi, l'*intermezzo* de *Cavalleria rusticana*, i es negà com és molt natural, a fer-ho. ¿S'hi hauria pogut negar si els peticionaris s'haguessin fet forts en el criteri sostingut a Madrid des d'una trona, pocs dies abans, per un religiós?

Ja veus, benivolgut cosí, si n'hi ha, de feina a fer, i si se'n poden dir, de coses més substancials i més útils a la música sagrada, que les que'l bon P. Villalba s'entreté dient als laics.

Reb una abraçada de ton cosí, que t'estima,

FRANCESC PUJOL

30 desembre 1913

Breus notícies sobres la restauració d'un clavicordi

CONFERENCIA LLEGIDA EN L'AUDICIÓ DE MÚSICA ANTIGA QUE EN EL PROPRI INSTRUMENT DONÀ L'AUTOR, EL DIA 21 DEL PASSAT DESEMBRE, EN EL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA.

SENYORES, SENYORS:

A primera visita que fa justos quatre anys ens féu Mme. Wanda Landowska, al revelar-nos la gràcia excelsa del clavicèmbal, va despertar en nosaltres un nou món de sensacions. Amb aquell instrument, la celebrada concertista restituf a llur propietat una porció d'obres que'ns semblaren completament noves : tant ajustades a la característica de l'instrument ens apareixien en aquell moment felíç.

L'impressió que'ns causaren els Scarlatti, Couperin, Rameau, i fins les obres de J. S. Bach, triades ben a propòsit per la Sra. Landowska, fou tant forta per sa bellesa sobirana, que, en veritat, no soc pas jo sol qui s'ha resistit, ja des de llavors, a fruir les esmentades obres en el piano.

No és estrany, doncs, que a l'oïr per primera vegada el *clavecin*, que alguns mestres francesos conreen encara avui dia, ens interesséssim per aquell instrument i tots els demés de tecla d'aquella passada època en la qual el piano-forte no havia fet encara sa aparició. Se recordaren llavors altres noms, i fins se volgué suposar que'l que donàvem al *clavecin* de la Sra. Landowska no era l'apropiat, sinó que havia de nomenar-se *clavicordi*. L'amic Lliurat desféu l'error en la R. M. C., i en el número de desembre de 1909 s'hi acompanyaren dues reproduccions dels referits instruments, que, apart llur forma exterior completament diferent, se distingeixen principalment per llur mecanisme : el *clavicèmbal* és un instrument les cordes del qual són *gratades*; el *clavicordi* és un instrument les cordes del qual són *picades*.

Establerta la propietat dels dos instruments antics de tecla, altra polèmica no trigà en

arribar sòbres la característica de cada un d'ells. En la mateixa R. M. C., molts de vosaltres haureu llegit, l'any passat, els articles firmats pels Srs. Nin, Pujol i A. M., i la senyora Landowska, encara que'ls articles que més se refereixen al *clavicordi* són els que firmen la celebrada artista polonesa i el nostre compatrici Sr. Nin, i sòbres els quals ja diré quelcom més endavant.

Doncs la repetida visita de Mme. Landowska, junt amb la polèmica motivada pel primer article del Sr. Nin, en el núm. 102-103 de la nostra REVISTA, despertà també la curiositat de molts filarmònics enamorats de l'art antic, i aquí i allà se cercaren exemplars rars que se semblessin al *clavecin* de la Landowska (encara que aquest ja sabem que és una reproducció dels exemplars que curosament se guarden en els museus de l'estranger). Nosaltres hem tingut notícia de diversos instruments curiosos per la llur antiguitat que algunes distingides famílies d'aquesta ciutat han pogut adquirir; però són pianos primitius, com ho demostra llur mecanisme a martellets. Ha sigut, per tant, la més afortunada de les persones de qui fins ara hem tingut notícia el meu amic D. Agustí Valls i Cascante, el qual, recordant, de la seva infantesa, haver vist a la rectoria de la Foliola, allà al Pla d'Urgell, un antic instrument de tecla del qual sonava una sola nota, que servia encara per a donar el to als infants que cantaven al cor, suplicà an el bon rector d'aquella parroquia, Rvde. don Joan Codina, que conservés el tal instrument, fos quin fos l'estat en que es trobés, que, en l'ocasió de poder-ne ell disposar, faria restaurar-lo. Mn. Codina volgué desenganyar-lo dient-li que en l'estat en que es trobava no servia més que per al llenyer; mes, vista l'insistència del seu amic Sr. Valls i Cascante, li contestà que no esperés pas més, i que allà li enviava el *manacor* junt amb la relació de les seves aventures.

Arribat a Barcelona el vell instrument, que (detall *importantíssim*) serví encara per a l'embalatge d'unes quantes lliures de nous, s'envià directament al taller de l'entès afinador i restaurador de pianos Nicolau Ribas (que és el conservador dels instruments d'aquesta casa); però a la vista d'aquell *trasto*, completament desconegut per a ell, en Ribas dubtà del seu arranjament. No obstant, consultà amb altra persona entesa del seu gremi, i, vist i observat el mecanisme simplíssim de l'instrument, no desconfiaren ja de fer-lo sonar. Jo no vaig poder veure'l fins terminada la restauració; però, havent-me enterat del seu mecanisme, que era de percussió per medi d'unes tiges o planxetes de metall, no'm va cabre dubte que's tractava d'un clavicordi, i no d'un clavicèmbal, com d'un principi havíem pensat.

A la caixa de l'instrument, llegírem, amb gran satisfacció i sorpresa al mateix temps, la marca d'origen : «Josephus Alsina fecit Barcinone anno 1801.» L'instrument era, doncs, català; però el seu antic posseïdor li donava el nom de *manacor*, i això ens desorientava un xic. Jo no recordava, per lo poc usat, haver llegit tal nom en les nomenclatures d'instru-

ments de l'estranger; però acudirem al *Diccionari* de Grove, on, en la paraula *clavichord* i abans de la corresponent definició, es llegeix: «Lat. *Clavicordium*; Ital. *Manicordo*; Span. *Manicordio*.» També en el *Diccionari* de Riemann, en l'article dedicat al piano, se cita la paraula *manicordo*, amb la qual, diu el savi historiador alemany, se denominava també el clavicordi.

Tenim, doncs, que'l terme *manocor*, usat en el Pla d'Urgell, és una corrupció del legítim terme *manicordi*; però també farà constar la particularitat d'haver sabut que a la plana de Vich nomenaven el vell instrument de tecla *menacor*, i que en el *Diccionari català* d'en Labernia es llegeix, en son corresponent lloc, *Manacort*, si bé amb les correspondències castellanes: *Manacordio*, *Manicordio*. En aquesta primera ocasió de fer sentir en públic el vell instrument, hem volgut conservar el nom que'l seu anterior posseïdor li donava: *manocor*; però des d'ara nomenem-lo amb el seu apropiat terme de *manicordi* o amb el conegut ja de *clavicordi*.

Ara bé: al trobar-nos davant de l'instrument ja restaurat, i practicat un xic el seu mecanisme, ben diferent del piano modern, perquè, així com en aquest la tecla ha d'ésser enfonsada i sostinguda, en el manicordi el dit ha de relliscar sobre aquella deixant que la corda vibri i sostingui el sò (si es deixa el dit sobre la tecla, es comprèn que la planxeta que dóna el cop a la corda aixafa el sò de la mateixa); ja ens diguérem, doncs: «—¿Què hi anem a provar?» Una de les primeres peces que hi provàrem va ésser un minuet (el segon que forma part del programa) del llibre escrit per J. S. Bach per a la seva segona muller, Agna Madalena. L'efecte no podia ésser més just. I, després d'aquesta, en vingueren d'altres i altres, sempre de l'època, com se comprèn, i apropiades a la naturalesa de l'instrument, perquè aquest ja ha repetit tot-hom que era d'un sò molt feble i que no's tocava més que en l'intimitat (per al concert se reservava el clavicèmbal) i servia per a l'estudi dels instruments de tecla, fins de l'orgue, com explica Bermudo en la seva *Declaración de Instrumentos músicos*, que data de 1555.

Provant i triant, he compost el programa que aneu a sentir aviat, si bé han quedat moltes altres obres en terra que també sonen força bé en l'instrument; però tampoc podia abusar de la vostra atenció, i, encara que us agradessin, com a mi, tot té el seu límit. Si us en queden ganes, no vol dir que sigui aquesta l'única audició de manicordi que's doni.

He citat els articles de la Sra. Landowska i de l'amic Nin. No sé si us recordareu del que allí es diu del *clavicordi*. Jo, ara que puc parlar amb més coneixement de causa, diré que trobo tant exagerat el que diu l'una com el que diu l'altre. Es cert que'l *clavicordi* té qualitats precioses, però l'amic Nin potser en fa un gra massa en alabar-les, sobre tot oposant-les a les qualitats indiscutibles que posseeix el clavicèmbal. Però tampoc està justa

la Sra. Landowska al menysprear el *clavicordi* d'una manera absoluta, i crec que tots vosaltres em dareu la raó després d'haver sentit l'exemplar aquí present. Jo crec en el clavicèmbal i en el clavicordi : cada un té son repertori; perquè així com en el temps modern un *lied* de Schumann, per exemple, perd tot l'encís cantat en un teatre o en un gran local, havent-se de fruir en un lloc petit ple d'intimitat, així també en el repertori antic trobarem obres que escauen meravellosament an el clavicordi per llur senzillesa i llur caràcter expressiu, i altres que per llur tècnica i riquesa polifònica demanen el clavicèmbal, de molts més recursos que'l clavicordi i de més sonoritat.

Acabo d'esmentar el caràcter expressiu del clavicordi i son encís en l'intimitat : no podria pas jo fer recalcar aquella qualitat millor que ho ha fet el Sr. Valls i Cascante, afortunat posseïdor de l'instrument de causa, en el darrer número de novembre de la R. M. C.; article que, amb tot i sa curta extensió, expressa amb una justesa gran el caràcter del vell instrument i la lectura del qual vos recomano.

Jo sento que'l temps m'hagi faltat per a fer quelques extractes de varies notes recollides d'autors antics pel meu amic Sr. Nin i per la Sra. Paimall, de Viena, que ara, amb la coneixença del vell instrument que aneu a sentir, es fan en alt grau oportunes; mes el que deixi avui de dir-vos potser no faltarà ocasió de fer-ho conèixer un altre dia en la Revista de l'ORFEO, segur que donarà fermesa a la meua opinió i a la d'altres amics sòbres l'importància d'aquesta *troballa* i de la reparació de l'instrument, que no crec que hagi de modificar-se lo més mínim. Una de les cites que fa en Nin, treta de Mattheson, referint-se a la prolongació del sò, molt més marcada en el clavicordi que en el clavicèmbal, ens allunya el dubte de si el sò d'aquells era abans esmortit per qualche mena d'apagador. Es precisament aqueixa vibració especial que tant bé enllaça les armonies en el nostre manicordi lo que constitueix l'encís major d'ell. En aquest instrument podríem dir que'l sò viu, mentre que en el piano mor per l'apagador.

No obstant, per certs escrúpols que puguin cabre sòbres la reparació del tal, haig de fer una aclaració. Es cert que en les descripcions que en els diccionaris se fan del clavicordi es parla d'uns panyos que apagaven la vibració de la corda extrema de l'esquerra; i, si bé en el present exemplar no hi ha tals panyos, s'ha de considerar que'ls clavicordis, per venir de tant antic, sofriren moltes modificacions (Bermudo se n'ocupa ja en l'obra abans esmentada i cita haver-ne vist un de petit, de l'estranger, que solament tenia les cordes de les contres *empañadas*), i, l'instrument que'ns ocupa datant de 1801, fa creure que en aquells temps la construcció dels tals havia ja assolit tota llur perfecció. En el present exemplar les cordes vénen tallades aprop de l'atac per la tangent i, a més, un bordó de metall (que en la restauració del vell instrument ha suplert un

l·listó produint el mateix efecte) fa la divisió que haig de creure que en els primitius clavicordis operaven els panyos de que es parla. Es un detall que, de totes maneres, solament se pot comprovar al costat d'un altre exemplar més primitiu. *

Altre dato característic referent al clavicordi és l'efecte de lo que'ls alemanys nomenen *bebung*, trêmolo o *vibrato* que alguns executants obtenien en el referit instrument segons contén. Deixant apart la bellesa un xic discutible de tal efecte (recordeu-vos del trêmolo en el piano), en les edicions modernes de la música d'aquells temps no s'hi troba cap indicació d'un efecte tal; i jo em pregunto, dintre les obres que he provat i sentireu, on s'escauria tal efecte.

Jo em guardaré, de totes maneres, d'assegurar que l'exemplar restaurat aquí present sigui idèntic del tot als clavicordis d'Alemanya i França, els que tocaren Bach, Haendel i Couperin; però si l'efecte de llurs obres executades en aquest instrument vos satisfà, com ha satisfet a tots aquells que fins ara les han sentides, què hem de demanar més?

Es un fet providencial, crec jo, el que aquest instrument hagi caigut en mans de persona tant afecta a la nostra institució com D. Agustí Valls i Cascante, permetent així que'l vell manicordi ressonés per primera vegada davant nombrós concurs en aquest casal que ja podem nomenar de tots els aimadors de la música, perquè tots ells se consideren aquí com a casa; la casa pairal de la música catalana, on el caliu del foc artístic i patriòtic que hi alena sempre, ha fet ressorgir a nova vida les glòries pàgines dels Brudieu, Victoria i Flecha, i tants altres mestres, que són prova palesa de l'admirable progrés musical a la nostra terra en les llunyanes centúries.

I, ara, solament vos demano que sigueu tot atenció: no per les meves mans pecadores, per a les quals demano la vostra indulgència, sinó pels febles i delitosos sons del simpàtic instrument, i també per les composicions aplegades en el programa, que, malgrat la llur antigor, guarden encara prou aroma i encís per a despertar, en qui les escolta amb amor, les emocions més vives i profundes.

He dit.

JOAN SALVAT

* Dies després d'haver llegit el present treball he pogut comprovar tal detall en el model més antic dels dos clavicordis que's troben en el Centre Excursionista (per cert, també, de marca catalana amdós), i m'ha donat tota la raó. En el referit model, que encara que no porta data hem de creure que és de principis del segle XVIII, s'hi troben els panyos de referència, però les cordes s'allarguen fins a l'extrem de la caixa armònica, i en tota l'extensió de la part esquerra, fins a arribar a l'atac per la tangent o planxeta, hi ha entrellaçades les tires de panyo per esmortir el sò de tota aquella part de corda que no ha de vibrar, sense tenir el llistó ni el bordó inferior, per aconseguir aquell efecte mateix, que presenten el model del Sr. Valls i Cascante i l'altre, datant de 1769, que's troba en el Centre esmentat.

Un clavicordi català i el clavicordista company nostre

OM no havia d'ésser una vetlla agradable la que'ns revelà lo que'l títol d'aquestes ratlles declara? Sentim a parlar sovint dels museus estrangers plens a curull de rareses musicals dels temps antics, de les biblioteques orgulloses de tancar en llur sí la vida autèntica de l'art de la velluria; compareix alguna vegada entre nosaltres qui de llunyes terres ens ve a ensenyar com palpitava aquest art, fent-lo reviure en nostre esperit, fent-nos sentir esgarriances d'anyorament com un adult les sent al despertar-se-li el record del temps de l'ignocència ja perduda; però aquí, a casa nostra, propi de la nostra tradició, apenes tenim res: sembla que un mal vent ho hagi tot assecat, i que una mala beguda ens hagi fet perdre la memòria de la nostra tradició musical. Som alguns que sentim la puïtja de la delectança de la sensació que dóna el tast de les coses passades, i demanem en un convent vell, en una església antiga, si recorden haver vist solfes velles, que'ns deixin escudriñar les golfes; i res, o apenes res, se troba.

I a voltes, si trobem alguna cosa que val, a l'adonar-se, els propietaris, de la nostra cara enllaminada, gelosos, cuiten a amagar el tresor molt més endins... perquè els papers o pergamins se podreixin més depressa, si no hi arriba abans l'antiquari embadocador, qui per un sant de cartró obté allò que pot ésser un valuós document del nostre art dels temps passats, per vendre-ho a bon preu en el mercat de l'estranger.

Sort, encara, que'l benaurat Carreras, de la Bisbal, en època oportuna, va sentir-se prè de la dalera d'arreglar tot allò que podia, i així tenim avui, a l'Institut d'Estudis Catalans, quelcom que, ben garbellat, pot donar-nos alguna llum sòbres la nostra música antiga. Però, dels instruments antics, qui se n'ha recordat?

Els nostres avis bé tocaven llauts i tiorbes, clavicèmbals i clavicordis; bé hi havia bones manufactures d'aquests instruments a la nostra terra; però l'ignorància i la deixadesa, l'ensopiment en tota cosa intel·lectual i espiritual de referència a l'art de la música, ha deixat corcar, o ha fet estelles, quasi tot aquest patrimoni de l'antigor, que feia córrer les hores dolces als nostres passats, que'ls donava el senyorívol aire per a moure el cos amb el ritme

de les pavanès i els minuets, o els acompanyava, amb savia discreció, les cançons madrigalesques, on el discreteig amorós, la melodia frescoja i el contrapunt saberut, amable i elegantment s'agermanaven.

¿Com no fer constar, doncs, el nostre agraïment an en Joan Salvat, qui a casa nostra portà un clavicordi català, barceloní, i encara ens contà un poc de sa història i, assegint-se-li al davant, el féu parlar delicadament de coses alegres i tristes, de coses serioses i de broma (totes, però, honestes i sinceres), d'aquella bona gent que's nomenaven Bach, Milan, Cabezon, Pasquini, Couperin, Rameau i Hændel?

Es clar que potser jo soc part massa interessada per a fer l'elogi d'una festa donada a casa per un amic i company de casa. Però... què diantrel... quan una cosa ve de gust i un no se sent, adins, sombra de remordiment per allò que va a fer, senyal bona que pot tirar avant, que, qui mal hi vegi, senyal serà que mal té dintre.

I, així, jo vull dir que aquella música sonà delitosament en mes orelles, que era com una quietut amb argument, com quelcom de subconscient que s'esboirava de dins nostre i es concretava fent vibrar aquestes i aquelles cordes del petit instrument, fent brunzir suaument les tonades honestes que teníem somortes en la nostra naturalesa antiga. Amb la música dels avis, tal com ells la devien sentir, ens trobarem no tant separats de les generacions que foren; fèiem consciència de la gran cadena humana que lliga per dins les generacions de gustos i enamoraments més contradictoris; reposàvem a l'ombra del record, amb la qual les passions humanes queden filtrades pel temps fugitiu, que s'emporta la cruesa de la realitat. La música, en ella mateixa, ja la té, aquesta meravellosa virtut d'esperitualitzar les passions dels homes; però la música antiga donada amb medis propis i autèntics, i sobre tot l'humil música del humil clavicordi, ja és essència i perfum, ja és música de la música, per qui la sab escoltar i necessita el plat de la balança contrari al plat de l'art pompós feixuc modern; encara que també és cert que en l'art d'avui ja hi ha qui cerca la subtileza refinada de les sonoritats primes, el somniós trilleig de les divagacions sense forma; art que'ns embauca de moment, però que'ns cansa desseguida, perquè hi falta el pes de l'esperit, de l'esperit que viu en la realitat de la fe, de la fe en tot, que fa estimar i cantar a l'home.

I aquell clavicordi, per mans d'en Salvat, ens parlà d'alegríes i tristesses de Bach, del Bach patriarcal voltat dels amors de casa seva, les intimitats dels quals eren millors per a ésser dites en el petit teclat familiar que no pas en el gegantí orgue i en les veus, ressonant en les voltes de l'església. Ens parlà de la gràcia senyorívola de Milan amb sa pavàna, la més bella que mai havem sentit; de Couperin amb son *Carnaval* francès, on la gràcia i l'enginy juguen a quin guanya a l'altre; i de Hændel, del noble nacionalitzat anglès, amb ses fuguetes, que guarden tota aquella lluminosa dignitat que'l proclama un dels déus majors de la música

I tot això ho deia el clavicordi barceloní fet per en Josep Alsina allà a l'any 1801, i ho deia polsat pel nostre amic amb aquell seny i claredat, amb aquella precisió i naturalitat, tant adequats a la música petita i bonica, humil i profunda a estones; a la música íntima de les generacions passades.

Enhorabones, doncs, a tots, des d'aquestes planes : enhorabones an aquell rector de la Foliola, Mn. Joan Codina, l'amable patriarca de la Plana d'Urgell, qui guardava de temps el petit instrument i ara el veu plaent a la gent ciutadana intel·lectual; enhorabones al seu actual posseïdor, l'Agustí Valls i Cascante, qui el sabrà guardar prou bé de tant que l'estima; enhorabona a l'hàbil artífex que ha sabut arreglar-lo i fer-lo sonar discretament; i, per últim, la més forta, an en Joan Salvat, el nostre redactor en cap, que, com que'l tenim més aprop, estimem mes i ens dóna més alegria amb aquesta mostra del seu talent i bon gust, que tant bella estona ens féu passar.

I, ara, que's despertí l'afició als nostres instruments antics; que aquesta afició mogui la recerca, entre nosaltres, d'aquests documents autèntics de la psicologia de les generacions passades, que'l progrés se desenrotlla per la força de la tradició, i es tempra i s'equilibra per l'exemple de l'art que viu i perdura malgrat les mudances dels temps i dels homes.

LLUÍS MILLET

Des de Brussel·les

El primer concert donat per la Societat Bach ha sigut ben interessant. Oïrem, bellament executada, una cantata de Bach (*Brich dem Hungrigen dein Brot*), la *Suite anglesa* en la menor, el *Concert brandeburguès* en re major, i alguns fragments de *Cantates* del vell mestre d'Eisenach. Tot fou dirigit pel mestre Zimmer. Entre'ls executants havem de citar ben especialment el pianista Maurice Dumesnil, que tocà molt bé el *Concert brandeburguès* i la *Suite anglesa*.

Acaba de crear-se una nova societat de concerts amb el nom de Els Concerts Antics. Com ja s'endevina, els organitzadors de l'esmentada entitat se proposen fer revivre força pàgines oblidades dels músics de l'antigor. Aquesta societat acaba d'oferir-nos un primer concert. El programa fou ben triat. Sentírem algunes cançons franceses de Jannequin, Costeley, Roland de Lassus, i d'alguns compositors flamencs anònims (les darreres armonitzades

per van Duyse); algunes obres religioses de Palestrina (*In Monte Oliveti*), de Lotti (*Sanctus*), l'*Ave verum* de Mozart, alguna pàgina de Lully, etc.; i belles obres instrumentals de Pugnani, Pergolese, Francœur, Locatelli, Riber, etc. Sessió esquisida i que despertà en força aficionats el viu desig de continuar gustant les belles, fines i esquisides coses que'l Passat ens llegà.

I ara una observació: ¿En quina producció moderna trobarem la gràcia, l'*esprit*, l'*entremaliadura*, que tant admirem encara, i admirarem sempre, en les jolives cançons de Costeley, Jannequin etc.? El secret d'aquelles cançons, d'aquella *malícia*, sembla que s'hagi perdut... I és ben agradós de pensar en aquestes i en força altres coses boi escoltant *aquelles músiques*...

El darrer concert del Cercle Artístic ha sigut també ple d'interès. Fou confiat a dos executants ben coneguts: J. Bonnet, organista, i J. Thibaud, violinista. La sessió fou quasi tota consagrada a la música dels segles XVII i XVIII. Veus-aquí el programa: *Sonata* per a violí i orgue, de Gill. de Fesch; *Sonata* per a violí i orgue, d'H. Eccles (amdues armonitzades per J. Salmon); peces per a orgue, de Couperin, Grigny, P. Martini, J. S. Bach i César Franck. Josep Bonnet tocà les citades obres amb una varietat de sonoritats i amb un bon gust esquisidíssim. Com a *bis*, que diuen aquí, Bonnet executà una pàgina de Debussy (*Cortège*), i J. Thibaud la coneguda *Chacona*, de J. S. Bach.

El darrer Concert Popular fou dirigit per un director finlandès: G. Schneevoigt. Va dirigir dues obres finlandeses: *Simfonia* en *mi* menor, de Sibelius, i *Les Sirenes*, d'A. Glier. L'obra d'aquest darrer és poc original, emperò curiosa considerada des del punt de vista de les sonoritats orquestrals. La *Simfonia* de Sibelius és més interessant: és quelcom bastant gros, bastant massís, a voltes melangiós, fantàstic, exuberant. Algú qualifica aquesta producció de poema èpic. És una obra bella, que honora força l'art finlandès.

El mestre Dubois ha volgut començar la temporada dels Concerts del Conservatori amb un oratori de Haendel (*Israel a Egipte*) que no havia sigut encara executat a Brussel·les. L'execució d'aquest oratori fou ben cuidada, però no oferí res d'extraordinari per lo que respecta als solistes.

El concert organitzat per la Societat Decem (cercle de música de cambra) fou també interessant. S'hi executà el *Noël Berrichon*, per a doble quintet i orgue, de Samuel Rousseau; *Meditació*, per a oboè, corda i orgue, de Ch. Lefèvre; i la *Serenata* òp. 14, per a doble quintet i arpa, de B. Séklès. L'obra de Rousseau és ben sentida, ben original, i *sona* admirablement. La pàgina de Lefèvre és sobre tot tendra, enlairada; i la *Serenata* de Séklès, és ben curiosa.

Un mot ara sòbres l'Unió Musical Belga i sòbres la Societat Nacional dels Compositors Belgues. Amdues han fet quelcom. La primera ha donat una sessió en la qual s'executaren dues produccions de V. Vreuls: *Trio* i *Sonata*, per a violí i piano. Obres ben escrites, a voltes fins impressionants i tot, que foren ben executades pels Srs. Zimmer, Gaillard i Bosquet.

El concert organitzat per la segona de les societats musicals belgues ja esmentades s'efectuà la mateixa nit que'l Concert Popular. Confesso que'm fou impossible assistir-hi, però sé que s'executà el següent programa, i que'l públic fou ben nombrós: Dues *Melodies* de P. Gilson; *Fidelité* i *Sonnet* (melodies), d'A. de Boeck; *Fantaisie rapsodique*, d'Albert Dupuis; *Sonata* per a violí i piano, de Léon Jadin.

Recitals, així d'instrumentistes com de cantants, n'hi ha haguts molts. Citem els donats per Victor Buesst, pianista; G. Tambuyser, pianista; Friedberg, pianista; L. Fonsny (sessió de cançons), Wibauw-Detilleux (aquesta senyora cantà molt bé força *lieder* per a cant i orquesta), Ivette Gilbert (belles sessions consagrades a les cançons antigues, *rondes* dançades), etc.

TEATRE DE LA MONEDA. — Aquest darrer mes l'empresa del conegut teatre ens ha ofert força primeres: *Pénélope*, de Gabriel Fauré; *L'Enfant prodigue*, de Claudi Debussy; *La Phalène*, de De Boeck. Ens donà, a més, una *reprise* de *Kaatje*, del mestre belga Buffin.

Cada una de les citades obres exigiria una crònica. Sóbres la producció de Gabriel Fauré podria, sobre tot, escriure's ben llargament. No ho faré pas: ofereixo lo que puc, lo que tinc, i no puc escriure altra cosa, en aquest moment, per a la REVISTA MUSICAL CATALANA, que lleugeres i rapidíssimes *correspondencies*.

Pénélope, de Gabriel Fauré, m'apareix com un dels més bells exemples musicals dels temps moderns. En mig del desordre i de la desorientació regnants arreu, veus-aquí una producció serena, ben bastida, esquisidíssima, i concebuda, escrita i fins presentada, crec jo, sense vacil·lacions de cap mena. El tema escollit per l'actual director del Conservatori de París és ja prou conegut. Se tracta del bell amor, invencible, de Penèlop envers Ulisses. Tot giravolta, realment, en la bella obra de Gabriel Fauré, entorn d'aquell amor. I la música ho expressa tot amb gran mesura, clarament, dolçament. *Pénélope* és l'obra d'un gran artista, d'un refinat, i s'adreça, naturalment, als refinats també, als selectes.

L'obra de Debussy (*L'Enfant prodigue*) data del 1884. Es la cantata amb la qual el celebrat i original autor de *Pelléas et Mélisande* guanyà el seu *prix de Rome*. No cal pas, doncs, cercar-hi el Debussy dels temps presents. Res anuncia, en efecte, en la citada producció, el futur compositor de *Pelléas*. I és que l'autor de *La Demoiselle élue* i del *Prélude de L'Après-midi d'un faune* sentia aleshores (quan escrigué, vull dir, *L'Enfant prodigue*) tot el pes de les lliçons rebudes. No era encara esdevingut, com ha succeït més tard, un músic lliure. I seguia més aviat (qui ho diria?) les petjades de Massenet! Cal, en fi, recordar que quan Debussy escrigué la producció que'ns ocupa tenia vint-i-dos anys. Com a obra de joventut, la producció de Debussy és, certament, interessant.

El ballet de De Boeck (*Scenari* de Ambrosiny) és ben fet. Música finíssima, ben orquestrada, que revela la mà d'un mestre. S'escolta ben agraçosament. I si és això, *agradosa*, no conté ja la principal qualitat que ha de posseir un *ballet*?

A. M.

Des de Nova-York

El 17 de novembre començà la temporada del Metropolitan Opera House amb *La Gioconda*, de Ponchielli, cantada per Mme. Destinn i Caruso. La representació fou, per cert, en conjunt, bastant fluixa. Després de l'òpera esmentada s'han anat representant, segons un criteri dels més eclèctics, *Madame Butterfly*, *Par-sifal*, *Lucia de Lammermoor*, *Manon Lescaut*, *Boris Godunov*, *La Flauta màgica*, etc.

El nou teatre de M. Hammerstein, que havia d'obrir ara ses portes, ha retardat un any la seva inauguració. Tots els artistes, la majoria francesos, havien ja firmat les contractes. N'hi ha que reclamen danys i perjudicis: els altres esperaran pacientment un any.

Paderewski ha fet una *tournee* triomfal pels Estats Units durant els mesos d'octubre i novembre. Començà en aquesta ciutat amb un recital en el Carnegie Hall, i ha terminat en la mateixa sala amb dos recitals, el segon dels quals, que tingué lloc el 29 de novembre, fou el més notable de tots tres i el que obtingué l'èxit més sorollós. En dit recital va executar les *Sonates en re menor*, òp. 31 num. 2, de Beethoven, i en *fa sostingut menor*, òp. 11, de Schumann; *El Cucut*, de Daquin; *La Bandoline* i *Le Carillon de Cythère*, de Couperin; els *Nocturns* òp. 15, els *Estudis* núm. 3, 7 i 12 de l'òp. 10, la *Mazurka en la menor* i la *Polonesa en la major*, de Chopin; el *Chant d'amour*, elegant composició de son deixeble Sigismund Stojowsky; i, per terminar, la *Rapsòdia* núm. 10 de Liszt, que ha sigut sempre una de ses peces de *bravura* predilectes. Paderewsky no és sols un mecànic del piano, sinó que posseeix una extrema sensibilitat que cada jorn s'afina encara més i s'emmotlla millor a l'esperit de les obres que executa. Així, doncs, fa reviure Couperin amb tota sa esquisida fragilitat, amb sa deliciosa fusió de malícia i d'ignocència; i no cal dir que sa interpretació de Chopin és del tot ideal. En altre temps el públic nova-yorkí criticava durament ses interpretacions beethovenianes, que revestien gran pompa exterior en detriment de la fidel reproducció de les íntimes i profundes idees del mestre; mes ara la crítica ha quedat desarmada: l'il·lustre pianista, vencent-se an ell mateix, ha trobat la clàssica sobrietat de la dicció beethovenjana, que posa perfetament de relleu el pensament de l'autor.

El dia 11 de novembre donà son primer concert en l'Aeolian Hall el benemèrit Quartet Kneisel, que compta ja més d'un quart de segle d'existència. Sa esfera d'acció comprèn no solament Nova-York, sinó també Boston, Chicago, Baltimore, Filadèlfia i altres ciutats. Enguany ha organitzat, a més, una excursió per les Carolines del Nord i del Sud i per la Geòrgia, pensant més endavant endinsar-se per l'Oest fins al Kansas. En el seu extens repertori s'hi han afegit, com a novitats, els *Quartets en mi major*, òp. 45, de Vincent d'Indy, i en *re menor*, núm. 5, de Chadwick, i el *scherzo* del *Quartet inèdit*, òp. 38, d'A. Brune.

A l'objecte de fomentar el desenrotllament de l'art nacional, la Federació dels Centres Musicals dels Estats Units ha obert un concurs per premiar la millor òpera escrita per un

compositor nord-americà. L'autor premiat serà retribuit amb la quantitat de 10,000 dollars, i la seva obra es representarà, pel mes de juny de 1915, a los Angeles, quan s'inauguri l'Exposició Panamericana.

La cèlebre cantatriu Clara Louise Kellogg (actualment Mrs. Strakosch) acaba de publicar un llibre de sa vida amb el títol *The Memoirs of an American Prima Donna* (Putnam, editor), doblement interessant per la narració de sa carrera artística i per ses relacions amb altres grans artistes. Clara Louise Kellogg fou la primera cantatriu nord-americana que's creà una verdadera reputació. Nasqué l'any 1842 a Sumterville (Carolina del Sud), essent filla d'un mestre d'estudi. De molt petita sentí per la música una forta inclinació; i, havent-se traslladat amb sa família a Nova-York essent encara criatura, pogué sentir les millors cantants d'aquell temps, anant-se precisant llavors sa vocació artística. Debutà, l'any 1861, a l'Academia de Música d'aquesta ciutat, amb el paper de Gilda de *Rigoletto*, representant a continuació *Linda de Chamonix*, *Marta*, *La Traviata*, i sobre tot *La Filla del regiment*, els accents marciais de la qual enardien el públic en aquell temps de la malhaurada guerra civil. Llavors també (dit sigui de pas) la cantatriu Isabella Hinckely substituïa les ignocents variacions de Proch que solen intercalar-se en l'escena de la lliçó del *Barber de Sevilla* per la cançó patriòtica *The Star Spangled Banner*. Miss Kellogg fou la creadora a Amèrica de la Marguerida del *Faust* de Gounod, representat per primera vegada a Nova-York el 26 de novembre de 1862. Aquest era el seu personatge preferit, i amb ell debutà a Londres, en el Her Majesty's Theatre, l'any 1867. Encara en ple ús de ses facultats vocals, son matrimoni va interrompre una carrera d'èxits.

Són curiosos els judicis formulats per Mrs. Strakosch referents als grans cantants que conegué: amb la més gran independència, no dubta en barrejar les lloances amb certes crítiques justificades, no lliurant-se d'aquestes ni les mateixes Patti i Nilsson. Potser l'única artista que ha admirat sense reserves és Mme. Nordica (nomenada Lillian Norton abans de son matrimoni), de la qual fa el següent elogi: «Ma admiració envers Mme. Nordica és gran i profunda. La respiració i l'emissió de la veu eren en ella la perfecció mateixa; i quan jo volia que alguna de mes deixebles aprenguéssin pràcticament, li deia: «— Vés a sentir a Nordica i procura semblar-te an ella tant com puguis.» No hi ha ni hi ha hagut gaires cantants que hagi estat possible recomanar d'aïtal faisó. I pot ben bé afirmar-se, de ses esplèndides vocalitzacions, que no li costaven major esforç que'l que va costar al Creador la formació de la seva veu.»

Dotada d'un tresor d'experiència, Mme. Strakosch dóna profitosos consells a les joves que, enlluernades pels brillants triomfs de l'escena, volen dedicar-se al teatre sense sospitar a quin preu se compren. Aitals consells se resumeixen en el següent paragraf: «Si esteu realment preparades a sacrificar totes les joies a les quals té dret la vostra joventut, a entregar-vos al treball, a renunciar a vosaltres mateixes; si esteu disposades a menjar i a dormir no perquè tingueu gana i tingueu són, sinó perquè haveu de conservar la força i la salut que l'art exigeix de vosaltres; si esteu decidides a posar en la vostra música, únicament en ella, tot l'interès de la vostra existència; així, sols així, podreu obtenir la vostra recompensa. Teniu sempre present que la música no vol ésser servida a mitges: ella ha d'ésser, per a vosaltres, o tot o res.»

TH. GR.

Des de París

DURANT el mes de desembre la Societat de Concerts del Conservatori ha continuat l'audició de les *Simfonies* de Beethoven, executant l'*Heroica* i la *Quarta*. Volent associar-se an el món musical en la celebració del centenari de Verdi, ha inscrit en el programa dels concerts dels dies 14 i 21 el *Requiem* que'l gran dramaturg italià escrigué en 1873-74 per al primer aniversari de la mort de Manzoni. El *Requiem* no havia sigut executat a París des dels anys 1874 i 1885, en que obtingué un gros èxit. Al reproduir-lo ara, si bé suscita greus reserves des del punt de vista religiós (reserves plenament justificades després de la moderna restauració de la música litúrgica), en canvi no's pot menys d'admirar per sa generosa i ampla inspiració, sos efectes dramàtics i sa factura de mà mestra. L'interpretació, sota la direcció d'André Messager, fou brillantíssima.

En la mateixa sala del Conservatori tingué lloc el concert a benefici de la Societat Mutua dels Professors del Conservatori, el programa del qual era interessant pel fet de trobar-s'hi units tres *Concertos* per a piano, de Saint-Saëns, interpretats per tres excel·lents deixebles del professor Mr. I. Philipp: les Srtes. Lewinsohn, Blanc i Guller. Eren els *Concertos* en sol menor (òp. 22, compost en 1868), en do menor (òp. 44, del 1876) i en fa major (òp. 103, del 1896); tres obres mestres en aquest gènere de literatura musical, i cada una d'elles amb fesomia ben pròpia.

També, en l'esmentada sala, se celebrà un Festival Berlioz, organitzat amb motiu de son 110^è aniversari per una societat artística del Dauphiné, que reuní executants de valua sota la direcció de Henri Morin. S'executà, amb força *amore*, l'oratori *L'Enfance du Christ*, que s'escolta sempre amb verà delectació.

Els Concerts Lamoureux i Colonne van fent el llur fet. Els primers han tingut l'encert d'afegir al llur repertori el formós preludi de la *Pénélope*, de Fauré, i ens han donat tres novitats: 1.ª, el fresc i agradós poema simfònic *Le Printemps*, de Debussy, obra enviada de Roma l'any 1887 i rebutjada pels tradicionalistes senyors de l'Institut. 2.ª, els fragments simfònics del *Festin de l'Araignée*, d'Albert Roussel, música fina i delitosa, però fràgil com una teranyina, que descriu els quadres següents: L'aranya teixint sa tela en mig d'un bell jardí; Entrada de les formigues; Dança del papelló; Eclosió i dança de l'insecte efímer; Exequies de l'efímer. 3.ª novitat, la cantata *Faust et Hélène*, premi de Roma, de Mr. Delvincourt; de la qual direm, com el mes passat de la cantata de Mlle. Boulanger, que és una bella promesa.

Decididament el públic parisenc nega la sal i l'aigua a l'art sincerament germànic de Brahms. La seva *Segona Simfonia*, que ha dirigit Chevillard, segueix essent acollida amb marcada fredor. Els mateixos crítics perden llur acostumada equanimitat, i un d'ells arriba a dir, a propòsit d'aquesta obra: «Son començament és una paràfrasi molt hàbilment cal-

cada del primer tema de la *Simfonia heroica*, de Beethoven; però Brahms no ha tractat d'eleva-se fins als accents lúgubres i tràgics de son immortal cap-davanter : s'ha acontentat de posar en jòc son talent humorista.» (II) Qualsevol crític alemany, amb el mateix dret, podria aplicar exactament aquesta frase a la *Segona Simfonia* de D'Indy : son tema inicial també podria ésser una imitació del de l'*Heroica*, i el noble talent del compositor francès també podria passar per humorisme als ulls d'un crític d'ultra Rhin. I, no obstant, amdues obres, tant diferents entre si, però ben representatives de la modalitat i del caràcter de dos pobles, seguiràn essent belles mostres de l'art simfònic modern.

En els Concerts Colonne, cap novitat, si no és l'introducció del *fâcheux* costum, en mig d'un concert simfònic, de fer cantar un solista amb acompanyament de piano. Condemnat el fet en ell mateix, en canvi cal aplaudir entusiàsticament a Mme. Litvinne per sa magistral interpretació del cicle *Els Amors del poeta*, de Schumann. Pierné, seguint la tradició de son predecessor, acaba de donar l'audició anual de *La Damnation de Faust*, de Berlioz.

Tant l'una com l'altra societat han vingut preparant el públic d'una manera sobreabundant per a la pròxima estrena teatral de *Parsifal*, omplint amb persistència els programes amb importants fragments de dita obra.

Entre'ls demés concerts del mes, cal esmentar : el recital de Blanca Selva consagrat a la *Suite* executant la distingida pianista *Suites* de Purcell, Kuhnau, Couperin, Rameau, i les *Sis Suites franceses* de Bach; el concert de la Societat Bach, amb una selecció de l'*Oratori de Nadal*; i el de la Schola Cantorum dedicat a la Música d'Escena, representada per *L'Arlésienne*, de Bizet; *Le Pêcheur d'Islande*, de Guy Ropartz; *Médée*, de D'Indy, i *Egmont*, de Beethoven.

Esperant poder parlar amb elogi, en ma pròxima correspondència, de l'estrena de *Parsifal* a l'Opera, que tindrà lloc el 4 del corrent janer, ja que'ls dos assaigs generals que han precedit exigirien algunes reserves, parlem de dues petites estrenes de l'Opera Còmica; petites perquè cal reunir-les totes dues a fi de formar el sol espectacle d'una vetllada : *Franческа da Rimini*, de Franco Leoni, i *La Vie brève*, de Manuel de Falla.

L'obra de Franco Leoni ens descriu, en tres curts episodis, l'història dels infortunats amants immortalitzats per l'Allighieri; però el llibret s'inspira més en el modern drama anglès del conegut autor Marion Crawford que en els tercets de la *Commedia*. Franco Leoni, italià de naixença i deixeble de l'autor de *La Gioconda*, el maestro Ponchielli, ha fixat sa residència a Anglaterra, on s'ha fet bastant popular amb alguns oratoris i òperes. Faltada de l'accent patètic i de l'esclat genial, sa música, no obstant, és discreta i agradable a l'orella, dintre d'una manera de fer senzilla i sense èmfasi. Ha donat relleu an aquesta partitura, un xic pàlida, l'excel·lent presentació escènica i l'interpretació dels artistes Sra. Geneviève Vix i Srs. Francell i Boulogne.

La Vie brève forma un fort contrast amb l'obra anterior : encara que no sigui una obra transcendent, conté més vibració, més passió, més caràcter; no li manca legítim color andalús, com era d'esperar de son autor; i és filla d'un esperit selecte que no cau mai en la vulgaritat, malgrat els perills d'un argument assats verista, que reproduïx la coneguda història de la noia humil abandonada per son aimador, que fa un casament brillant; història que preté confirmar la tesi exposada en el primer chor de forjadors : «Malhaurat qui neix enclusa en

lloc de néixer martell! La vida del pobre que neix sofrint ha d'ésser breu.» En la presentació de *La Vie brève* no s'ha descuidat la part pintoresca, no faltant-hi dos ballarines i un ballarí andalusos legítims. La protagonista, Salud, ha trobat en Marguerite Carré una interpretadora de cor-prenedora veritat. Li han fet bon costat la Srta. Brohly i els Sr. Francell i Vieuille.

F. A.

Des de Suïça

REALMENT és en octubre que ha començat a Ginebra la temporada musical. Gran nombre de virtuosos i compositors, alguns d'ells dels més notables, ja han passat o bé s'han anunciat fent-nos esperar bells goigs artístics.

Parlaré ràpidament dels concerts als quals he tingut el gust d'assistir. El primer d'ells, i certament el millor, fou el del nostre cèlebre compatriota Pau Casals, qui s'havia associat un pianista de gran talent : Mr. Dumesnil. En el programa : Beethoven, Bach, Brahms, Schumann. Havent tingut l'ocasió de parlar moltes vegades de l'il·lustre violoncel·lista, sols diré que son concert fou, com sempre, un encís.

Mr. E. Risler també ens ha tornat enguany, acompanyat aquest cop per Mr. E. Clément, tenor de l'Opera Còmica. Mr. Risler ha interpretat admirablement l'*Appassionata*, de Beethoven; la *Fantasia-Sonata*, de Schumann; la *Bourrée*, de Saint-Saëns, i la *Dança espanyola*, de Granados. S'hauria desitjat per a aquesta darrera peça un caràcter més fantasista, com el que sab donar-li el gran Ricard Viñes. Mr. Clément, que coneix son art a fons, fou molt apreciat en la *Chanson triste*, de Duparc; *Clair de lune*, de Fauré; *Aux oiseaux*, de G. Hue, i *Le Rêve de Manon*. A Lausanne, amdos artistes, amb les mateixes obres, obtingueren igual èxit.

Concert Isaye-Pugno : *Sonata en re major* de Mozart, *Sonata a Kreutzer* i *Sonata* de Lazari. Vetllada artística impressionant, produint un efecte inoblidable la reunió d'aquests dos temperaments excepcionals.

En el Gran Teatre va celebrar-se un concert força interessant en benefici dels orfens de Douvaine, amb el concurs del pianista Delafosse, de Mrs. Büsser, director d'orquestra de París, i Gaubert, flautista, i Mme. Nella Mariani Masi, cantatriu. El programa comprenia obres de Weber, Mozart, Chopin, Tchaikowsky, Debussy, Delafosse, etc. Fou una festa d'art i de caritat.

El concert de música de cambra donat per l'Art Social en el Conservatori obtingué el més gran èxit. Dos *Trios* de Beethoven i Gade foren meravellosament interpretats pels Srs. Be-

nito Brandia, Miche i Lauber. El notable violoncel·lista Brandia va executar també les difícils *Variacions* de Boellmann amb el gran talent que tot-hom li regoneix.

Mr. Kibaltchitch, músic fervent, director del Chor Mixte Rus, ens ha fet conèixer alguns tresors de la música russa oferint-nos un magnífic concert. El programa comprenia dues parts de caràcters ben diferents. En la primera, obres religioses : *Glorificació de Santa Maria*, de Salomine; *En ton reialme*, de Kalinnikoff; *Mira les accions culpables*, de Svoff (d'un gran sentiment); *Cants dels Querubins*, de Glinka; *Inspira ma pregaria*, d'Archangelsky. En totes aquestes obres hi ha una varietat de colorit i d'expressió del tot assenyalable. Tota la part popular se distingeix sobre tot per l'aspecte pintoresc de sos ritmes. *La Presonera*, d'Ipolitov-Ivanoff; *El Bosc*, de Tchesnokoff; són uns petits poemes descriptius molt interessants. Per terminar, algunes cançons russes esquisides, com la delicada *Berceuse*, el *Cant de les nocces*, la *Cançó lenta*, arreglada per Liadoff; el *Volga*, arreglat per Kibaltchitch, etc. En fi, la sessió fou d'un gran interès artístic, i tot el programa fou interpretat amb un art vertader. El Chor Mixte Rus se féu sentir també a Lausanne, Vevey i Montreux, essent per tot molt festejats aquests excel·lents cantaires.

També fou una bella impressió d'art la que'ns deixà el recital de Mme. Marie-Louise Debogis. El tot Ginebra musical anà a sentir sa veu d'or. Ja he tingut el plaer de dir, en ma darrera correspondència, tot el bé que pensava d'aquesta reina del cant.

A Lausanne : Concert Rosing-Valmont. Fou una hora molt agradable que feren passar a llur auditori Mr. W. Rosing, tenor de la Gran Opera de Sant Petersburg, i Mr. Valmont, bariton de París. Aquests dos artistes foren molt aplaudits en les obres de Tchaikowsky, Lully i Doret, i en algunes aries d'òpera.

Una estrena a Suïça : A Zurich, la *Vuitena Simfonia* de Gustau Mahler ha sigut brillantment executada sota l'experta i precisa direcció de Mr. V. Andreae. L'espectacle de la massa coral i instrumental era ja imponent per ell mateix : 290 homes, 290 dones, 100 nois, 7 solistes i 120 instrumentistes. Els solistes eren : Mmes. G. Foerstel (Viena), Cahnbley-Hinken (Würzburg), Ilona Durigo (Budapest), M. Weidele (Zürich), i Mrs. Plamondon (París), Geisse Winkel (Wiesbaden), W. Fenten (Manheim). Fou una vetllada per a sempre memorable.

A l'Opera : Creació a Ginebra de *L'Etranger*, acció musical en dos actes i tres quadres, de Vincent d'Indy. L'història imaginada per D'Indy és senzilla i bella, d'una gran elevació intel·lectual : és la lluita de l'Ideal contra la Realitat. I és, finalment, l'Ideal que s'enduu la vida al Més Enllà.

L'obra és admirable d'un cap a l'altre. En quant a la música, és vigorosa, d'una claredat ben francesa, cercant abans que tot l'exacta expressió dels sentiments.

L'interpretació d'aquesta obra fou molt vivent i obtingué un èxit molt marcat.

En una pròxima correspondència tindrè el gust de parlar dels concerts d'abonament de Ginebra, Lausanne i Montreux.

LLUÏSA BOSCH I PAGÈS

Orfeó Català

CONCERT DE LA DIADA DE SANT ESTEVE

QUEST concert, per al qual el mestre Millet havia confeccionat un programa tot a posta per a la festa que aquells dies l'Esglesia commemorava, constituí un nou i bell èxit per al nostre chor, que, amb un delit i un entusiasme mai prou ponderats, seguí fidelíssim la batuta del mestre, que, com sempre, va portar-lo a la victòria.

Una part molt assenyalada de l'èxit d'aquest concert correspongué justament a la Srta. Fornells, la qual, en l'interpretació de dues aries tretes de l'oratori *El Mesies*, de Haendel (*Joiós ton cant s'enlairi* i *Serà el Pastor aimant de la ramada*), així com en el solo del *Cant dels ocells*, d'en Millet, féu valer tot l'encís de la seva veu i la gràcia expressiva de son bell cantar.

Consagrada la primera part del programa, en sa major extensió, a la cançó popular catalana, s'hi feren sentir, precedides del *Cant de la senyera*, les següents composicions: *Cançó de Nadal*, d'en Pérez; *El Dimoni escuat*, d'en Cumellas i Ribó; *Cançó de Nadal*, d'en Romeu; *El Cant dels ocells*, d'en Millet, i *Fum, fum, fum*, d'en Pujol. L'aixerida cançó armonitzada pel mestre Cumellas Ribó, i la delicada nadala tractada amb tant d'amor per Mn. Romeu, van haver de repetir-se per satisfer el desig de l'auditori; finalitzant la part amb el magnífic poema coral *Captant*, del mestre Nicolau, que fou coronat amb una ovació grandiosa.

La segona part l'integraren: la seqüència gregoriana *Laetabundus*; el canon a sis veus, del segle XIII, *Perspice Christicola*; l'admirable motet, de Victoria, *O Magnum mysterium*; el sobirà motet a vuit veus, en dos chors, de J. S. Bach, *L'Esperit Sant eleva la nostra feblesa*; les dues aries de Haendel, ja esmentades, i força ensalçades, que acompanyaren al piano i a l'orgue els mestres Salvat i Comella, respectivament; i l'*Al·leluia*, sempre aplaudit, de l'oratori *El Mesies*.

L'entusiasme despertat per l'interpretació de tant escaient programa motivà, al final del concert, l'acostumat cant d'*Els Segadors*, el nostre himne nacional, que tota la concurrència escoltà de peu dret.

Catalunya

BARCELONA

GRAN TEATRE DEL LICEU. — Les novitats donades en aquest teatre durant el passat mes de desembre foren : *Gioconda*, *Cavalleria rusticana*, *Otello*, *Rigoletto*, *Tristany i Isolda* i *Manon*, fins a arribar el dia 31, en el qual, darrer de l'any, se donà, o, millor dit, començà la primera representació a Barcelona del tant desitjat *Parcival*.

Seguint el propi ordre en que s'han donat les susdites funcions, direm que *Gioconda* no oferí res d'extraordinari : passà sense pena ni gloria, com l'obra per ella mateixa mereix. *Cavalleria rusticana* serví per al debut de la Sra. Kaftal i comiat del tenor De Muro. Aquest darrer, un xicot despert, bon artista a l'escena i cantant d'extraordinari *fiato*, despertà en el públic un entusiasme que recordava els temps dels grans tenors nomenats Gayarre, Masini i Stagno. Les facultats de De Muro són de valua, certament; però creiem que, amb l'estudi i l'experiència, són susceptibles encara de gran millora.

L'*Otello* d'enguany ha sigut ben passador : si el geni i la passió no hi triomfaren, hi predominà almenys una correcció absoluta. La Srta. Fitzu, de gentil figura i posseïdora d'una veu dolçament timbrada (sempre que guarda l'afinació), hi alcançà un èxit merescut, especialment a l'acte darrer; els Srs. Scampini (*Otello*) i Bonini (*Iago*) es portaren com a bons artistes; defensant molt bé el conjunt el mestre Falconi, el qual, junt amb els principals interpretadors de la notable producció verdiana, merescué els honors del prosceni al final de cada acte.

Rigoletto serví per al debut de la Srta. Cassani, privilegiada cantatriu que, tot just al començament de sa carrera, ha aconseguit ja el renom d'estrella lírica; alcançant en el Liceu l'èxit mateix que trobà l'estiu passat en el Teatre del Bosc. Artista de gran modestia i dotada de facultats verament excepcionals en el registre agut de la veu, no és pas gens temerari augurar-li un esdevenidor dels més brillants en el gènere que conrea. En la part de protagonista de la mateixa òpera, s'hi feren aplaudir amb justícia el Sr. Bonini, primer, i més tard el nostre paísà Sr. Navarro.

El mestre Beidler, que tantes simpaties té guanyades a Barcelona, prengué la batuta per a la concertació de *Tristany i Isolda*, on obtingueren altre cop un bell èxit els eminents artistes Sra. Kaftal i Sr. Viñas. Als elogis que en altres ocasions hem prodigat a tant excel·lents cantants en el repertori wagnerià, res més podríem afegir avui, com no fos per fer constar de nou la supremacia de llur art, sempre creixent en perfecció. Tres artistes nous poguérem jutjar en la mateixa obra. La Sra. De Cisneros, contralt de formosa veu, serà una excel·lent Brangia el dia que estigui suficientment posseïda d'aquell paper; el Kuwernal del Sr. Formichi,

sense fer oblidar els anteriors del propi teatre, se sostingué ferm en tota l'obra; però qui estigué a una alçaria respectable fou el Sr. Bettoni en el paper de Rei Mark, produint un efecte gran com no recordem de cap altre artista, en aquell personatge ple de noblesa i majestat.

La Srta. Fitzu reaparegué en *Manon*, alcançant un bon acolliment. En la mateixa òpera debutà el tenor Macnez, que féu gala d'un bon estil; però la seva veu, de volum escàs, defraudà un xic el públic en sa esperança d'aplaudir un artista de gran talla.

I arribà la nit del 31 de desembre, i la major expectació regnà a la sala del Liceu amb motiu de la primera representació de *Parcival*, avançada d'algunes hores a les demés primeres que en les principals ciutats del món s'efectuaren.

Reservant el nostre judici definitiu per al proper número, avançarem l'excel·lent rebuda que'l públic barceloní ha dispensat a la famosa obra, que fins ara guardà com preuada reliquia el Teatre Wagner de Bayreuth. L'esforç de l'empresa del Liceu s'ha vist, doncs, recompensat de la manera més brillant, ja que l'interès del públic anà creixent encara en les successives representacions, omplint aquell de gom a gom la sala com en les grans solemnitats i no regatejant l'aplaudiment ni al mestre ni als cantants.

En el mateix Liceu s'ha representat darrerament *Il Barbiere di Siviglia* amb un quadre d'artistes notabilíssim. El bariton Sr. Sammarco hi féu son debut, entusiasmant de nou el volum de la seva veu pastosa, que juga amb un art digne del major aplaudiment. Mes la novitat real de l'espectacle residia en l'interpretació del paper de Rosina per la contralt Srta. Supervia, a la qual hem de rendir el nostre homenatge per la fidelitat amb que traduí la seva *particella*, reintegrant en el segon acte la lliçó de música escrita pel propi Rossini i quel'abús d'algunes *estrelles* havia fet desaparèixer per intercalar en son lloc allò que més els plavia per al lluïment de llurs facultats. La Srta. Supervia vestí, a més, el personatge amb força propietat, i en tota l'obra donà proves de l'amor amb que havia estudiat son paper. El Sr. Macnez féu també un delitós Alaviva, com no recordem haver sentit de moltíssims anys en aquell escenari. Altre excel·lent cantant, el Sr. Bettoni, es lluí d'una manera extraordinària en el còmic paper de Don Basilio; i, per fi, arrodoniren el quadre la Srta. Casas i el Sr. Balcells, que, junt amb els artistes abans citats, escoltaren, en el transcurs de l'aixerida òpera rossiniana, els aplaudiments espontanis de la concurrència. ¡Llàstima, només, que l'orquestra, no sabem si pel cansament que porten aquests dies o potser un xic per culpa de la batuta, no rendís tota l'espiritualitat i la vivesa de ritme que altres vegades ens havia fet fruir!

PALAU DE LA MÚSICA CATALANA. TRIO DE BARCELONA. — Encara que coneixíem els mèrits que individualment havien ostentat, en diverses ocasions, els notables artistes senyors Vives, Perelló i Marés, és de poc temps que, unint llur treball, acaben de constituir el Trio de Barcelona. Però, al fer llur debut a casa nostra, porten ja un brillant *referendum* de l'estranger, al qual res hem d'objectar, per estar inspirat en la més estricta justícia, A l'oferir-

nos el mateix programa que interpretaren a Berlin, Brussel·les i París, hem pogut comprovar la justesa d'una tal crítica, molt més de considerar quan se tracta de gent estranya, en la qual no pot influir la passió ni la simpatia envers l'amic o company de professió. En l'interpretació, doncs, dels tríos de Beethoven (òp. 70, núm. 1, en *re* major), Schumann (òp. 110, en *sol* menor) i Dvorak (òp. 65, en *fa* menor), que feren sentir en el Palau la tarda del diumenge dia 14 del passat mes, els Srs. Vives, Perelló i Marés demostraren el domini perfet d'aquelles obres, de les quals saberen traduir tant bé la forma pulcríssima com l'esperit vivent de llur inspiració, sense que hi faltés tampoc l'homogeneïtat que en aquella classe de conjunts ha de presidir sempre. Fou, per tant, un puríssim goig per a les ànimes assedegades d'art que passaren al Palau una tarda delitosa escoltant un programa tant interessant per les obres que l'integraven com per l'acurada execució que alcançà.

Rebin, els notables concertistes que constitueixen el Trio de Barcelona, la nostra sincera i coral enhorabona, i vulguin persistir en llur tasca meritoria perquè sovint poguem unir els nostres aplaudiments als de l'auditori devot de la bona música, que no ha de mancar, de segur, en les noves audicions que organitzin. — S.

DE GIMNÀSTICA RÍTMICA. — L'Institut Català de Gimnàstica Rítmica (que, sens defallir un sol moment en la seva tasca, va prosseguint cada dia amb més ardor i amb resultats més falaguers l'implantació del mètode d'educació pel sistema de Jaques-Dalcroze), aprofitant les vacances de Nadal, celebrà el seu ja tradicional curs anyal exclusiu per a professors. En el curs d'enguany, no solament hi assistiren tots els inscrits de l'any passat, sinó que se n'hi al·listaren de nous de Figueres, Girona, Saragoça, Terrassa i Barcelona. Tots els participants al curs feren els exercicis amb el major entusiasme i tingueren ocasió sobrada per a patentitzar la gran musicalitat del mètode i els innombrables aventatges que de la seva aplicació seriosa i raonada pot treure la pedagogia musical. A l'ensem regonegueren tots l'interès que tenen les lliçons que dona el mestre Llongueras amb els seus alumnes de l'Institut; lliçons que han d'ésser una norma i un exemple a seguir per a tots aquells que, a casa nostra, vulguin dedicar-se a l'ensenyament per aquest mètode. Per a finalitzar el curs, el mestre Llongueras organitzà una demostració pública en el gran saló del Palau de la Música Catalana. Hi assistí nombrosa i selecta concurrència, que no's cansà d'aplaudir i d'admirar la formosa tasca educativa que a casa nostra, ple de fe i perseverancia, ve realitzant el mestre Llongueras; tasca que, per cert, mereixeria ésser més coneguda i més propagada, i també més recompensada. La demostració aquesta consistí en diferents exercicis que, anant de lo preliminar i fàcil a lo més superior i complex, feren conèixer els resultats que sab obtenir el mestre Llongueras dels seus xamosos deixebles que, amb una rara perfecció, executaven els ritmes més variats i els canvis de compàs, i les aturades i els canvis d'actitut, als *haps* del mestre, i els difícils contrapunts i els exercicis polirítmics, i tantes i tantes troballes de realitzacions a que es presta l'unió del ritme musical amb el ritme del moviment corporal. Petites deixebles dirigien amb una desinvoltura i una seguretat

encantadores, demostrant no solament comprendre la música, sinó sentir-la i estimar-la. Aquest coneixement i aquest entusiasme per la música són indubtablement desenrotllats en l'infant per l'educació pel ritme, que d'una manera tant viva i tant directa els educa tot l'organisme, els segura el sistema nerviós i els forma una mentalitat completament musical i artística. La Srta. Neus Garí, professora de l'Institut, interpretà plàsticament una melodia que cantaren els demés, i ho féu d'una manera verament cor-prenedora. Es ja innegable l'eficàcia que podria tenir aquesta educació aplicada als nostres actors, sobre tot als que volen dedicar-se al teatre líric. Acabà la demostració amb l'interpretació plàstica d'una *juga* de Haendel pels alumnes de l'Institut. Fou un digne acabament de la festa, que féu esclatar en un llarg i unànim aplaudiment al públic, que sortí encantat de la tant bella com orientadora lliçó que acabava de donar el mestre Llongueras amb els seus deixebles.

La nostra coral enhorabona al mestre, deixebles i direcció de l'Institut Català de Gimnàstica Rítmica per l'obra formosa que vénen realitzant. — S.

ASSOCIACIÓ WAGNERIANA. — A nom d'aquesta corporació, son fundador, en Joaquim Pena, ha donat darrerament, en el local social de la mateixa, una conferència pública desenrotllant el tema *Criteri de l'Associació Wagneriana davant la representació de «Parcival»*.

El Sr. Pena generalitzà la seva apreciació sòbres la representació de dita obra, que al terme de son privilegi, reservat als hereus de Wagner, totes les empreses teatrals del món s'han donat pressa a apropiarse per satisfer la curiositat del públic; perdent en gran manera, representat *Parcival* com una òpera qualsevol, l'encís i el misteri que a Bayreuth l'envoltava, gracies a la sobirana perfecció de son conjunt.

El conferenciant enumerà les condicions que la Wagneriana hauria exigit de la direcció del Liceu en cas d'haver-se pogut posar d'acord per a l'organització de les representacions de l'esmentat drama líric; i, després de recordar l'intent d'associar-se amb la Wagneriana de Madrid per dur a terme la somniada estrena de *Parcival* al *Monasterio de Piedra*, exposà l'idea, no pas del tot irrealitzable, de portar l'obra magna de Wagner al propi Montserrat, designat ja, per molts comentadors del poema que inspirà al genial compositor, com el lloc històric on residiren els cavallers guardadors del Sant Grial.

A l'acabar la conferència, el Sr. Pena fou molt aplaudit per la concorència que amb gran interès l'escoltà.

INSTITUT DE CULTURA I BIBLIOTECA POPULAR PER A LA DÒNA. — El diumenge 28 de desembre el distingit professor Ezequiel Martín, secundat per un conjunt de belles senyoretes deixebles seves, donà en aquell centre de cultura una audició de cançons populars de diversos països, que deixà del tot encantat a l'auditori: tant ben triades eren les cançons i tant perfetament les interpretà el novell chor.

El Sr. Martín al piano i les seves deixebles al voltant d'aquest, anaren desgranant el

programa, començant per les cançons franceses armonitzades per J. Tiersot; seguint les castellanques tretes del Cançoner del malaguanyat Olmeda i armonitzades pel propi Sr. Martí i pel mestre Lamote; i acabant amb un bell floret de catalanes, que l'auditori volgué escoltar per partida doble. La majoria d'aquestes últimes eren del recull de na Julita Farnés, premiat en una de les Festes de la Música Catalana, essent deguda l'armonització als mestres Oriol, Fabre, Martí, Salvat i Martí-Cristià.

Al final de la sessió les entusiastes choristes i el seu mestre foren objecte d'una viva manifestació de simpatia per part de la concurrencia que en nombre extraordinari omplia el local.

Esperem que no faltarà ocasió d'aplaudir de nou les deixebles del mestre Martí que tant bella sorpresa ens proporcionaren en la referida sessió de l'Institut de Cultura de la Dona.

CASSÀ DE LA SELVA

L'Orfeó Catalunya dedicà una vetllada extraordinària a l'Immaculada Concepció de Maria en sa festa, comptant amb el valuós concurs dels notables artistes Srs. Costa i Nogueras (pianista), Mn. J. Padró (organista) i S. Sagrera (violoncel·lista). El primer interpretà en el piano la *Sonata patètica* de Beethoven i una altra *Sonata* de Scarlatti, i els dos restants feren oir diverses composicions força apreciables. L'Orfeó, per la seva part, recollí molts aplaudiments en l'execució d'un *Sancta Maria* d'en Lambert i del bell romanç, del mestre Pedrell, *Don Joan i Don Ramon*. Altres composicions de Beethoven, Grieg, J. Borràs de Palau i V. Giménez tingueren per interpretadors, les Srtes. Frigola i Figueras, i els Srs. Nin i Vilallonga, els quals artistes amb els precedents, se feren mereixedors de les alabances de l'auditori.

GIRONA

El Quintet Català, del qual ens ocupàrem alguns números enrera, ha fet una nova aparició en l'escenari de l'Athenea, guanyant, com era d'esperar, mants llores en premi a la constància i valua de son treball.

La sessió començà amb el *Concert en re* menor, de J. S. Bach, per a dos violins i piano, que fou executat amb gran justesa, principalment el *Largo ma non tanto*, que fou aplaudidíssim. Els joves artistes saberen treure gran partit de la difícil partitura d'aquest gran mestre, arrencant sonoritats formoses, potents, verament esplèndides.

La segona part, composta de la *Sarabande*, de Galliard; l'*Allegro apassionato*, de Saint-Saëns; la *Fileuse*, de Dunkler, per a violoncel i piano, i el *Capriccio*, de Mendelssohn, per a quartet de corda, era esperada amb gran interès, per presentar-s'hi per primera vegada com a concertista de violoncel l'estudiós i jove artista Sants Sagrera.

Tant en la primera peça com en la segona, en Sagrera es va fer el públic ben seu, mereixent, a

l'acabar l'execució de cada una de les dues composicions, un aplaudiment sincer i entusiasta.

En *La Fileuse*, de Dunkler, fou més gran encara son triomf; havent hagut d'afegir al programa una altra composició, que va ésser premiada així mateix amb un llarg i ovacional aplaudiment. L'art d'en Sagrera és fort i poderós: té un cop d'arquet vigorós i segur, i una agilitat extremada en els dits.

La tercera part estava composta del *Quartet* op. 12, de Mozart. L'art delicat d'aquest autor trobà en els artistes gironins uns interpretadors fidels, seriosos i raonats. Digueren bellament les quatre parts de que es componia l'obra, destacant-se l'última, que resultà esplèndida.

I altra volta els aplaudiments fortíssims han sigut encoratjadors per a la carrera artística d'aquests joves nomenats J. M. Dalmau, J. i R. Serra, S. Sagrera i T. Mollera, que constitueixen el Quintet Català.

En la mateixa sala alcançà, alguns dies més tard, l'excel·lent pianista Sra. Benaiges d'Arís, un èxit ben assenyalat, amb motiu del recital que hi donà.

Podem dir, resumint la tasca de la notable artista, que fou tota ella una filigrana, i que féu meravelles i mantes proeses ben difícils d'ésser per ningú més sobrepujades, especialment en lo que's refereix a l'execució: les dificultats de Liszt, les fugacíssimes escales de Sapellnikof, les entrellades fugues de Bach, les revesses construccions de Albéniz; tot fou vençut tot fou subjugat al voler i al jòc esquisit d'aquelles mans superiorment destres.

El públic selectíssim reunit aquella nit en el saló d'Athenea, va apreciar unànimament l'obra de la Sra. Benaiges com la d'una gran artista, i premià aquesta amb fervorosos aplaudiments, que obligaren la repetició de les millors produccions integrades en el programa.

SANT SADURNÍ D'ANOIA

El dia 30 de novembre últim, segon dia de la festa major d'aquesta vila, l'entitat coral Unión Sadurninense donà un concert vocal i orquestral, en l'espaiosa sala del Centre Agrícola, a benefici de les Conferències de Sant Vicenç de Paul, sota l'experta batuta del mestre Francesc Peracaula.

En el programa figuraven les obres corals següents: sardana *L'Empordà*, *Cant a la vinya*, *El nostre cant* i *A sol batent*, del mestre Morera; *L'Emigrant*, d'en Vives; *El Pom de flors* i *Gloria a Espanya* d'en Clavé, i *Himne del penó*, del mestre del cor, Sr. Peracaula. L'orquestra Nois d'Olesa de Montserrat executà, amb força discreció, l'*Obertura de «Tannhäuser»* i *L'Arlesienne*.

Fou extraordinàriament nombrosa la generació que assistí al concert (materialment no hi cabia ningú més), i tot-hom ne sortí altament complagut.

S'hagueren de repetir diferents obres, entre ells *L'Emigrant* i l'*Himne al penó*, amb lo qual quedà mostrada pel públic la complasença amb que era escoltat el cor l'Unió, que és realment notable, dintre son cercle, per la justesa i el bon gust amb que es distingeix en l'execució de les obres. Mereixen una sincera enhorabona el mestre i els choristes, i és de desitjar que sovintegin

més aquests concerts, en els quals se fa obra verament educadora del poble, que no's cansa d'oïr religiosament les obres que se li ofereixen, pel bon encert amb que s'alternen.

Mereix una especial lloança el mestre director. Es certament notable l'observar la senzillesa i la naturalitat amb que domina els choristes, resultat evident de la paciència i la constància amb que es dedica a l'ensenyança i direcció del chor que li està encomanat. Realment el Sr. Peracaula constitueix, en aquest sentit, una notabilitat, puix difícilment trobaríem qui posés un sentit d'adaptació tant perfect a l'ambient que'l rodeja.

Per a acabar faré un breu però merescut elogi de l'*Himne al penó*, del mestre Sr. Peracaula. Es de curtes dimensions, però valent, enèrgic, causant profunda emoció a l'oïent. Abunden en aquesta composició els acords dissonants, que's resolen amb molt d'art a la terminació de cada estrofa. Això dóna an aquesta obreta un caient majestuós, certament apropiat a l'objecte a que està destinada. — T. J.

Necrologies

JOSEP MARRACO I FERRER

El dia 7 del passat desembre morí a Barcelona el reputat mestre D. Josep Marraco i Ferrer, que durant el període de mig segle desempeñà el càrrec de mestre de capella de la Santa Esglesia Catedral. L'època de sa major activitat com organista i compositor està ja lluny de nos. altres i mal podríem formar un judici sobre'l mèrit de ses obres, puix degut als canvis operats en el genre religiós han sigut desterrades quasi del tot les composicions que trenta anys enrera imposaven els gustos llavors dominants. No obstant, un gran nombre de deixebles seus, avui professors meritíssims, proclamen prou alt les excel·lències de son mètode d'ensenyança, i això ha fet que no minvés gens el prestigi que'l mestre Marraco s'havia ben guanyat a la nostra ciutat i arreu, mereixent, després de l'admiració dels barcelonins de l'època seva més esplendorosa, el respecte de la nova generació, que'l considerarà sempre com un dels bons mestres de la terra.

Nascut en aquesta capital el dia 6 d'abril de 1835, de molt jovenet va dedicar-se a la música; i tals avenços féu en sos estudis, que a l'edat de catorze anys compougé la primera missa a orquestra, i als vint-i-nou anys fou nomenat mestre de capella de la Catedral, càrrec que ha desempeñat fins a la seva mort.

El mestre Marraco fou molt celebrat també com executant d'orgue, lo mateix a la Catedral i parroquies que en el Liceu, del qual teatre va ésser alguns anys *maestrino* i organista.

Llavors del seu viatge a París, rebé allí un afectuós acolliment, demostrant-li llur simpatia, entre altres eminents mestres, Rossini i Saint-Saëns, que'l consideraren com a confrare distingit.

Entre les composicions seves més elogiades cal fer esment de la *Missa de Requiem*, nomenada *del general Dulce* per haver-se escrit per als funerals d'aquell militar (i executada suara en els propis funerals del mestre, a la Catedral), i, d'una manera especial, del gran *Te Deum* compost en 1871 per a la solemne funció commemorativa del jubileu de Pius IX.

Reposi en santa pau l'assenyalat mestre català!

RAOUL PUGNO

Acaba de morir, a Moscou (nit del 31 de desembre a 1.ª de janer), el mestre Raoul Pugno. Havia sofert, fa poc, una operació ben delicada, i, amb tot i els excel·lents resultats de la mateixa, el mestre quedà delicat. En lloc d'abandonar, prudentment (mal no hagués sigut sinó una temporada), ses correrías artístiques a través d'Europa, volgué continuar-les, i la mort l'ha sorprès, bruscament, a Moscou.

La carrera de Raoul Pugno fou brillantíssima. Nasqué a Montrouge, prop de París, el 23 de juny de 1852. Féu sos estudis en el Conservatori de París, on obtingué els següents premis: 1866, primer premi de piano; 1867, primer premi d'armonia i d'acompanyament; 1869, primer premi d'orgue i segon premi de fuga. L'any 1872 esdevingué organista de l'església de Sant Eugeni; el 1874, mestre del Teatre Italià; el 1892 fou nomenat professor d'armonia del Conservatori de París; el 1896 acceptà una classe de piano (i deixà la d'armonia); i l'any 1901 abandonà, en fi, el Conservatori, per a dedicar-se únicament a la composició i a la carrera de virtuós. Ha escrit els següents reculls: *Feuillets d'album*, *Les Soirs*, *Paysages* (per a piano); *Pages d'amour*, *Le Roman de la Marguerite*, *Amours brèves*, etc. (per a cant). Escrigué també força obres orquestrals, una producció religiosa (*La Resurrection de Lazare*), i quelcom, a més, per al teatre. Citem: *A qui la trompe?* (opereta bufa); *La Fée cocotte* (*féerie*, 1881); *Les Papillons* (ballet, 1881); *Ninetta* (1882); *Viviane* (ballet, 1886); *Le Sosie* (1887); *Le Valet de cœur* (1888); *Le Retour d'Ulysse* (1889); *La Vocation de Marius* (1890); *La Petite Poucette* (1891); *La Danseuse de corde* (1892); *Pour le drapeau* (1895); *Le Chevalier aux fleurs* (amb *Messenger*) (1897); *Les Rois en exil*. En fi, acabava d'escriure una gran obra dramàtica (*La Ville morte*) amb lletra de Gabriele d'Annunzio. Com a pianista, la nomenada de Raoul Pugno era justificadíssima. Era, innegablement, un dels més talentosos representants de l'escola francesa. Havia també tocat a Barcelona, com prou ho recordaran, creiem, tots els nostres aficionats. Era, en fi, gran amic de l'ORFEÓ CATALÀ, i en l'àlbum de la nostra entitat deixà escrites belles coses en honor de l'ORFEÓ. La mort de Raoul Pugno deixa un gran buit entre'ls artistes francesos i, ja no cal dir-ho, entre'ls innombrables admiradors que arreu on tocà deixà el gran mestre.

Noves

OBRES COMPLETES DE PURCELL. — El número 113 de les *Mitteilungen*, de la casa Breitkopf und Härtel, de Leipzig, corresponent al mes de desembre prop-passat, anuncia, entre altres coses, noves composicions de Sibelius, Sinigaglia i altres autors contemporanis, la publicació popular de les òperes de Wagner, la nova edició popular de les obres de Chopin a càrrec de son excel·lent interpretador Ignaz Friedman, i el volum XIX de les obres completes de Henry Purcell, editades per cura de la Societat Purcell. Dit volum conté les partitures de *The Indian Queen* i *The Tempest*. *The Indian Queen* (La Reina índia), tragedia dels poetes John Dryden i Robert Howard, aparegué l'any 1664, no sabent-se exactament la data en que s'escrigué el llibret d'òpera extret d'aquesta obra: sols se sab que la música no vegé la llum pública fins a l'any 1695, el mateix de la mort de l'il·lustre compositor, que ocorregué el 21 de novembre.

En quant a *La Tempesta*, sempre s'havia cregut que l'arranjament de l'obra de Shakespeare de que s'havia servit Purcell era el de Dryden i Davenant, representat l'any 1667 en el Teatre del Duc, situat en els Lincoln Inn Fields; però les investigacions recents de M. W. Barclay, publicades en les *Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft*, han donat per resultat establir que'l llibret de 1674 no és de Dryden, sinó de Shadwell.

L'òpera de Shadwell, per a la qual Purcell no escrigué la música fins a 1690, havia ja sigut representada, l'any 1673, en el Dorset Garden, i Dowes en parla en aquests termes: «*La Tempestat*, o *L' Illa encantada*, arreglada com a òpera pel Sr. Shadwell, conté grans novitats en els escenaris i en les maquinaries. Conté, a més, una escena amb gran nombre d'esperits i espectres volants, prop d'una taula carregada de fruites, confitures i tota mena de viandes, en la qual, arribada l'hora, dinen el comte Trinculo i els seus companys. Tot això està combinat d'una manera tant meravellosa, que cap altra òpera d'èxit ha produït més diners que aquesta.»

...

ÒPERA CATALANA. — A Leipzig (Alemanya) s'estrenarà pròximament l'òpera *Acté*, del nostre paísà el gran violinista Manén, la qual serà posada en escena amb tota propietat, havent-se pintat decorat exprés i confeccionat vestuari nou.

A més serà cantada per artistes dels més reputats a Alemanya, i dirigirà l'orquestra l'eminent mestre Lohse, que és un dels més grans admiradors del nostre Manén, ja que, en tots els concerts que dirigeix dit mestre, no deixa mai de figurar en el programa alguna de les obres del nostre paísà.

...

LES ESCOLES DE MÚSICA DE BERLÍN. — L'Institut Superior de Composició Musical, que depèn de l'Acadèmia de Belles Arts de Berlín i que fou dirigit per Max Bruch, ho serà ara pel mestre Georges Schumann, director de la Singakademie. A Berlín hi ha actualment tres escoles superiors de composició: l'una dirigida per Engelbert Humperdinck, la segona per Frederic Gernsheim, i la tercera, com queda dit, pel mestre G. Schumann.

NOVA CONSTRUCCIÓ DE VIOLINS. — Durant el darrer concert de la Societat Filarmònica de Nuremberg, l'orquestra ha interpretat una obra de Saint-Saëns per a violí solista i quartet de cordes. La citada composició fou executada amb violins metàl·lics. Aquests violins, construïts per un fabricant de Nuremberg servint-se de l'alumini i altres metalls combinats, tenen una sonoritat agradable, clara, emperò sense cap semblança, naturalment, amb la sonoritat dels violins de fusta. Els nous violins no és pas probable que reemplacin els instruments fins avui empleats, per més que la llur sonoritat sigui, realment, segons llegim, ben plaent.

INSTITUT MUSICOLÒGIC A L'UNIVERSITAT DE VIENA. — L'any 1888 havia ja sigut presentat al Ministeri d'Instrucció pública d'Àustria un projecte semblant a la societat que'ns ocupa; però el projecte no pogué encara realitzar-se. L'any següent, alguns entusiastes aïmadors dels tresors musicals amagats dins dels convents i biblioteques particulars del imperi austro-hongrès, començaren, no obstant, a cercar-los arreu, àvidament. Com resultat (brillantíssim, per cert) d'aquelles recerques, se publicaren bentost belles pàgines musicals. Aquell mateix any el ministre adquirí sis volums de Triente, mercès als quals fou revelat tot un aplec bellíssim de jolives composicions de la primera meitat del *xv* segle. El 30 d'octubre del 1893 era, en fi, constituïda la societat dels *Denkmaeler* austríacs, amb un comitè compost pels Srs. Adler, Artaria, Brahms, Hanslick, von Hartel, von Herman, Muhlbacher, Hans Richter i von Weckbecker. A poc a poc la societat anà engrandint-se, i les obres publicades esdevingueren nombroses. Els deixebles començaren també a ésser nombrosos, i l'Institut fou creat. L'ensenyança musicològica que's donava a l'esmentat Institut era completa. Ara aquest Institut acaba, en fi, de traslladar-se oficialment a l'Universitat, i està celebrant el seu vintè aniversari. Aquest ha sigut celebrat per medi d'un concert de música antiga. L'Institut Musicològic de Viena disposa, dins l'Universitat, d'una sala per a conferències, de dues grans sales per a estudiar i d'una bella biblioteca. Té, a més, una sala per al professor, una altra per al bibliotecari, i dos clavicèmbals, en fi, per a l'execució de música antiga.

AVIS. — Havent-se reimprès el número 2 d'aquesta «Revista», corresponent al mes de febrer de l'any 1904, posem a la venda la col·lecció completa dels deu anys publicats, que pot adquirir-se al mateix preu de subscripció.

De pròxima publicació

F. PUJOL

L'OMBRA DEL REI

Chor per a veus d'home

Primer premi de la Festa de la Patria, celebrada a Montserrat

CASA DOTÉSIO, editors : Portal de l'Àngel, 1 i 3, i Rambla de Sant Josep, 29

BARCELONA

MÚSICA : PIANOS : INSTRUMENTS

J. SANCHO CONDIS

« Escuela de Dobles Notas » i son « Auxiliar »

per a Piano

PREUS: { *Escuela de Dobles Notas*. Llibre complet, **12 pessetes**.
Separadament, en tres quaderns, **5 pessetes** cada quadern.
Auxiliar, **3 pessetes**.

Obres recomanades pels mestres Vidiella, Granados, Malats, Pellicer, Costa i Nogueras, Canals, Rodríguez Alcántara, etc.

Se ven en tots els magatzems de música i a casa el seu editor, J. Sancho Condis, Passeig de Gracia, 50, 2.ª, 1.ª - BARCELONA.

CANÇONER SELECTE

VOLUM IV

FAURÉ

Traducció i publicació de **JOAQUIM PENA**

Un volum relligat de 100 planes, amb 25 **CANÇONS**

Text català i castellà, **10 PESSETES**

Se ven a les llibrerías, en els magatzems de música i a l'Orfeó Català